

GEEF GELOOF EEN STEM

CHRISTEN UNIE

MAGAZINE

Extra dik jubileumnummer i.s.m. het Wetenschappelijk Instituut

76 pag.

Terugblik en vooruitkijken

Bedankt Arie, succes Gert-Jan!

Fotoreportage

Joël Voordewind in Noord-Irak

Hoe een beweging van Christenen Nederland wil dienen

Gelovige stemmen

Analyse: 15 jaar ChristenUnie

Waardevol Leven

Verhalen van Gor, Denise en Anne

Vooruitkijken

Ruim twintig jaar geleden liep ik het Tweede Kamergebouw binnen. Net aangenomen als fractiemedewerker. Buiten vroegen sommige christenen zich af of het nog wel zin had om naar binnen te gaan.

De paarse partijen hadden een overweldigende meerderheid, het CDA stond voor het eerst langs de zijlijn en RPF, SGP en GPV vervulden een bescheiden rol als altijd daarvoor. Om eerlijk te zijn vroeg ik me 's ochtends soms ook weleens af of het zin had wat we deden. We leverden onze bijdragen, haalden af en toe een motie binnen, maar voor mijn gevoel waren we soms als een triangel in een groot orkest. Goed bezig, maar overstemd door een paarse kakofonie.

Van grote afstand, vanuit Egypte, zag ik hoe het tijd keerde. Wat in 1994 nog onmogelijk leek, bleek in 2007 mogelijk. De ChristenUnie ging onder leiding van André Rouvoet deelnemen aan het kabinet Balkenende 4. Sinds ik terug ben in ons mooie land heb ik gezien dat je ook vanuit de oppositiebanken grote invloed kunt uitoefenen. Als geen ander heeft Arie Slob de ruimte benut die door politieke versnippering ontstond.

Hij heeft die aangewend ten goede van werk in de regio, betere zorg en bescherming van kwetsbare mensen.

Staan op de schouders van André en Arie kijk ik om naar 1994. Ik weet waar we vandaan komen en weet dat we ook trouw moeten blijven en het goede moeten doen als we een plek in de marge hebben. Maar kijkend naar de jaren die volgden, weet ik ook heel goed dat er onverwachts deuren kunnen opengaan en er ook nu meer mogelijk blijkt dan ik in 1994 dacht. Opnieuw loop ik dagelijks het Kamergebouw in met het geloof dat de Geest waait waarheen Hij wil. En ik ben ontzettend benieuwd wat dat ons gaat brengen. Beter gezegd, ik ben hoopvol.

GERT-JAN SEGERS
Voorzitter
Tweede Kamerfractie
ChristenUnie

@gertjansegers

Van de redactie

15 jaar ChristenUnie is ook 15 jaar nieuwe kansen en samenwerking. Speciaal voor de gelegenheid hebben we als collega's van partijbureau, Wetenschappelijk Instituut en Perspectief een extra dik jubileumnummer gemaakt.

Om terug te blikken, vooruit te kijken en vooral ook van te genieten. Het biedt een unieke combinatie waarin u zowel de breedte, veelkleurigheid en de verdieping van onze partij terugvindt. We hopen dat u als lezer in deze editie weer nieuwe dingen ontdekt, de saamhorigheid proeft en onze dankbaarheid ervaart voor de kansen die we mede dankzij u al 15 jaar ontvangen.

Uiteraard houden we u ook in 2016 weer graag op de hoogte via onze maandelijkse nieuwsbrieven, Facebook, de website en *ChristenUnie Magazine*, *DenkWijzer* of *Perspex*.

De gezamenlijke redacties

Wilt u voor al het actuele nieuws de maandelijkse nieuwsbrief ook ontvangen? Geef uw emailadres door via www.christenunie.nl/email of mail naar email@christenunie.nl

Heeft u geen emailadres? Bel dan tijdens kantooruren met 033-4226969 dan sturen wij u de nieuwsbrief op papier toe.

Wilt u op de hoogte blijven van nieuws van het WI? Ga naar www.wi.christenunie.nl/donateur of mail naar wi@christenunie.nl

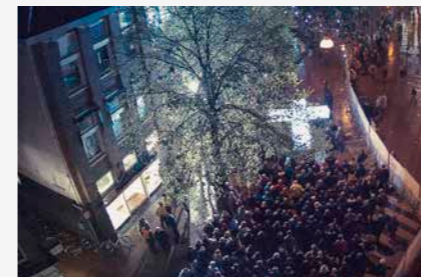

Inhoud

ChristenUnie magazine - Uitgave 3 Jaargang 2015

8. Arie Slob & Gert-Jan Segers

20. De nieuwe Christelijke beweging

32. Verhalen over Waardevol leven

26. Tineke Huizinga & Carola Schouten

40. Groeten uit Zwolle

58. De toekomst in beeld

- En verder o.a.:
- 5. Meditatie van Jos Douma
  - 6. Update uit Den Haag
  - 14. Arie Slob in de Tweede Kamer
  - 17. Arie bedankt!
  - 18. Infographic: groei ChristenUnie

- 38. Collage: 15 jaar ChristenUnie
- 44. Piet Adema en Orlando Bottenbley
- 48. Joël Voordewind in Noord-Irak
- 50. 15 jaar in Europa
- 52. Analyse: 15 jaar ChristenUnie
- 62. Laat de Geest waaien

- 65. Perspectief congres-feestje
- 67. Column Eppo Bruins
- 68. Vooruitblik: wat zijn de thema's van de toekomst?
- 73. Fotoserie: CU-congres
- 75. Colofon

Leven verdient zorg, aandacht en bescherming

Ieder leven is waardevol. Wij zien het leven als een wonder, een geschenk van God. Waardevol, maar ook kwetsbaar. Als het leven als een geschenk wordt gezien, heeft elk leven waarde. Daarom verdient ieder leven zorg, aandacht en bescherming.

Onze zorgverzekering sluit aan bij een christelijke levensovertuiging. We helpen u graag om kwalitatief goede en betaalbare zorg te vinden die het beste bij u past. Maak een bewuste keuze. Kies voor een zorgverzekeraar die u verzekert van verantwoorde zorg.

Kijk voor meer informatie op
www.prolife.nl

PROLIFE
de christelijke zorgverzekeraar

Joh. 10:10

'Maar ik ben gekomen om hun het leven te geven in al zijn volheid.'

Een Jezus-beweging van barmhartigheid

De laatste tijd vormen de woorden van Jezus die boven deze overdenking staan voor mij een belangrijke inspiratiebron. In ons gemeentelven in de Plantagekerk Zwolle vormen ze het bijbelse motto voor het gemeentethema 'Verlangen naar het goede leven'.

Want Jezus spreekt hier over zijn missie. 'Ik ben gekomen om...'. Ik heb nog vaak de neiging om die zin zelf aan te vullen met '...om te sterven voor jullie zonden'. En hoe belangrijk dat ook is, het vormt toch niet meer dan een onderdeel van een veel groter plan. 'Ik ben gekomen om het leven te geven.' En dan gaat het over een leven dat betekenis heeft, leven dat tot bloei komt, leven dat stroomt zoals het is bedoeld. Jezus voegt er aan toe: 'in al zijn volheid'. Het gaat er in het koninkrijk van God niet zuinig aan toe.

Inspiratiebron

Als we deze woorden indrinken, erover mediteren, ze diep door laten dringen in gedachten en verlangens, dan komen we met elkaar - aan alle kerkgrenzen voorbij - bij de kern. Léven.

Het léven in al zijn volheid. Het léven dat sprankelt, dat mensen tot hun recht doet komen.

Laat christelijke politiek zo vooral ook deel uitmaken van een veel bredere christelijke beweging in Nederland. En laten we die beweging maar weer eens een 'Jezus-beweging' noemen, een beweging die haar bron vindt in deze woorden: 'ik ben gekomen om het leven te geven in al zijn volheid.'

Barmhartigheid

Misschien is het goed om vandaag ook weer veelvuldig een woord te gaan gebruiken dat zo kenmerkend is voor wie die God van overvloed is: barmhartigheid. De levende God is een barmhartige Vader.

Nu is er in de Rooms-Katholieke Kerk net een Bijzonder Jubeljaar van Gods Barmhartigheid van start gegaan (op 8 december), afgekondigd door Paus Franciscus. Dat inspireert me enorm om daarin mee te gaan bewegen. Want Franciscus weet vanuit de barmhartigheid van God op een

prachtige manier spiritualiteit en praktische aanwezigheid in de samenleving te verbinden. Lees even mee in de bul die hij schreef ter gelegenheid van dit Jaar van Barmhartigheid (met de titel: *Misericordiae vultus - het gezicht van barmhartigheid*):

"Jezus Christus is het gelaat van de barmhartigheid van de Vader. Deze woorden vormen nagenoeg een samenvatting van het mysterie van het christelijk geloof" (nr. 1).

"Hoezeer verlang ik ernaar dat het aankomend jaar doordrenkt zal zijn van barmhartigheid, opdat wij erop uit kunnen gaan naar elke man en vrouw om de goedheid en de tederheid van God te bezorgen" (nr. 5).

Bewogen

Christen zijn en christelijke politiek bedrijven - hoe belangrijk is het om telkens weer bewogen te worden door de barmhartigheid van God en om die barmhartigheid zichtbaar en ervaarbaar te maken. Zo wordt er in deze wereld een spoor getrokken van het leven in al zijn volheid.

JOS DOUMA
Voorganger
Plantagekerk Zwolle

@josdouma

WAAR HEEFT DE CHRISTENUNIE ZICH VOOR INGEZET?

UPDATE UIT DEN HAAG

Opkomen voor banen in het onderwijs

Bij de onderwijsbegroting heeft Arie Slob zich sterk gemaakt voor de kwaliteit van het onderwijs. Slob: 'We zien dat de leerlingaantallen de komende jaren zullen dalen. Maar dat moet niet betekenen dat de budgetten van scholen ook worden gekort. Scholen hebben grote uitdagingen voor de boeg, zoals passend onderwijs, bevolkingskrimp en onderwijs aan kinderen van vluchtelingen.'

Lees meer op: www.christenunie.nl/beteronderwijs

Voorzitter onderzoekscommissie

Carola Schouten is gekozen als voorzitter van de commissie die onderzoek doet naar het lekken uit de 'Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten', in de wandelgangen ook wel de 'commissie Stiekem' genoemd. Een belangrijke verantwoordelijkheid om te onderzoeken wat er is gebeurd en hoe het vertrouwen hersteld kan worden.

Lees meer op: www.christenunie.nl/onderzoek

Opkomen voor kwetsbaren

In november kon de ChristenUnie niet voor het Belastingplan stemmen vanwege de onrechtvaardige verdeling die het bracht. Gert-Jan Segers: 'Dit pakket ligt verder af van de idealen die wij steeds hebben ingebracht, te weten een forse verbetering van de koopkracht van chronisch zieken en gehandicapten en het verkleinen van de onrechtvaardige kloof tussen eenverdieners en tweeverdieners.'

Lees meer op: www.christenunie.nl/kwetsbaren

Strijd tegen mensenhandel

Ook in de Eerste Kamer zet onze nieuwe senator Mirjam Bikker zich in voor de strijd tegen mensenhandel. 'Het is onbestaanbaar dat jonge meisjes gedwongen worden tot prostitutie. Helder beleid in gemeenten is nodig. De wet die hier antwoord op kan geven moet snel worden vastgesteld. Ik vraag de minister bij de Justitiebegroting om nu echt vaart te maken.'

Lees meer op: www.christenunie.nl/mirjambikker

Sterk maken voor recht en veiligheid

Senator Roel Kuiper - winnaar van de Prinsjesprijs 2015 - uitte tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen zijn zorgen over de slagkracht van justitie en politie. Kuiper: 'Zij die van goede wil zijn, hebben bescherming en de vaste grondslag van het recht nodig; dat geldt voor vluchtelingen en voor burgers van dit land.'

Lees meer op: www.christenunie.nl/recht-en-veiligheid

Brede aanpak voedselverspilling

Op de Dag van de Duurzaamheid lanceerde Carla Dik-Faber de actie 'WhatsApp tegen voedselverspilling'. Een week lang stuurden mensen uit het hele land ideeën over en foto's van voedselverspilling per WhatsApp naar het Tweede Kamerlid. Daar zaten bijzondere berichten en originele oplossingen tussen.

Bekijk enkele inzendingen: www.christenunie.nl/aanpak-voedselverspilling

Aanpak werkloosheid

Een door senator Peter Ester ingediende motie om de hardnekkige langdurige werkloosheid aan te pakken is met brede steun van de Eerste Kamer aangenomen. Ester: 'We moeten echt alles uit de kast halen om deze mensen weer aan het werk te krijgen. Ik hoop dat deze motie daaraan bijdraagt.'

Lees meer op: www.christenunie.nl/werkloosheid

Acht puntenplan vluchtelingenopvang

In oktober kwam Joël Voordewind met een acht puntenplan voor de vluchtelingenopvang. Hierin pleit de ChristenUnie onder meer voor het in de gaten houden van lokale draagkracht, zorg voor een menswaardige opvang, steun voor vrijwilligers, geen ruimte voor onderlinge intolerantie en meer geld voor opvang in de regio.

Lees meer op: www.christenunie.nl/vluchtelingencrisis

Wilt u vaker updates? Volg ons dan via:

www.christenunie.nl www.facebook.com/christenunie www.christenunie.nl/nieuwsbrief

Arie Slob & Gert-Jan Segers in gesprek met Matthijn Buwalda tijdens de 'Afscheid & Welkom'-tour

Buiten is het regenachtig weer, maar ik zit gelukkig binnen. Links van mij zit Gert-Jan Segers, sinds een week fractievoorzitter van de ChristenUnie. Rechts van mij Arie Slob, sinds een week geen fractievoorzitter meer. Ze zijn halverwege hun 'Afscheid & Welkom'-tour, onder meer langs Urk, Zwolle, Rotterdam en Amersfoort. Het doorgeven van het stokje is zo waardig en probleemloos gegaan dat andere politieke partijen er de loftrumpet over staken. Het typeert de beide mannen: de waan van de dag voorbij en dienstbaar aan hun partij, hun achterban, maar bovenal aan hun God.

*Afscheid
& Welkom*

'IK GEEF
HET OVER IN
VERTROUWDE
HANDEN, DUS
HET IS GOED
ZO. DAN
PAST DANK-
BAARHEID.'

Jullie hebben de afgelopen weken talloze media te woord gestaan. Wat is de meeste gestelde vraag?

› Gert-Jan: 'Wat het verschil is tussen Arie en mij.'

'En?'

'Nou, Arie is bijvoorbeeld veel meer een praktijkman. Ik begin vaak bij de bespiegeling. Als ik nog bezig ben na te denken wat een bepaald besluit betekent voor het westelijk halfronde en in het bijzonder voor Nederland, dan vraagt hij zich al af wat de man op straat in Zwolle daar aan heeft.'

Op het partijcongres van 21 november nam je (Arie) met een speech afscheid. Het centrale woord in die speech was dankbaarheid. Waarom?

Arie: 'Dat is het overheersende gevoel. Als ik om me heen kijk en zie waar de fractie staat, de partij staat, hoe het in het land gaat... dat is natuurlijk niet mijn verdienste alleen, maar daar heb ik wel een bijdrage aan geleverd. Dus kan ik voor mezelf wel met een goed gevoel afscheid nemen. We staan er goed voor. En ik geef het over in vertrouwde handen, dus het is goed zo. Dan past dankbaarheid.'

FOTO'S VAN DE
'AFSCHEID & WELKOM'-TOUR

Is er in al die jaren een duidelijk hoogtepunt aan te wijzen?

'Nou, het Lenteakkoord van 2012 was voor mij wel een mooi moment. Daar heb ik echt keihard voor gewerkt. Alles wat er op dat moment in mij zat kwam daarin mooi bij elkaar. Dat leidde uiteindelijk tot dat akkoord.'

Nu zijn er ook veel mensen jou dankbaar. De premier bedankte je bijvoorbeeld voor al je werk. Wiens dankwoord blijft jou het meeste bij?

'Bij een van mijn laatste bezoeken stond er een man in de rij die jarenlang conciërge is geweest in het speciaal basisonderwijs. Een man van weinig woorden. Maar dat is de man die nu al meer dan 25 jaar de posters plakt voor de verkiezingen. Hij stak me een kaartje toe met daarop zijn dankbaarheid. Dat is misschien wel het mooiste. Want ik ben die man net zo dankbaar. Ik vind het ook mooi dat de minister-president me bedankt, maar dit vind ik nog mooier.'

Maar aan die speech en die bedankjes ging een beslissing vooraf. Wanneer wist je dat je ging stoppen?

'Begin september. Vlak voor de Algemene Politieke Beschouwingen. Die algemene beschouwingen zijn voor mij daardoor wel lastig geweest. Het liefst had ik mijn beslissing er overheen getild, want je wilt juist tijdens die debatten je even goed laten zien en je niet laten afleiden. Het ging ook goed dacht ik. Ik had alleen op die dag een verkeerde broek aan bij mijn pak. De broek hoorde bij een ander jasje. Stond ik daar te interrumperen... Maar niemand heeft volgens mij door gehad dat ik wist dat dit mijn laatste Politieke Beschouwingen als fractievoorzitter zouden zijn.'

'Nou, ik wist het wel,' breekt Gert-Jan in.

'Je bent je aanvaardingsspeech ooit begonnen met de woorden 'Here I am, empty handed but alive in your hands' uit het nummer Majesty. Toen je na je bijdrage aan de Politieke Beschouwingen naast mij in de bankjes plaatsnam maakte je een duidelijke toespeling.'

Lachend: 'Klopt! Ik zei 'Here I was.'

'En ik had direct door wat je bedoelde.

Een bijzonder moment was dat.'

Over bijzondere momenten gesproken: Is er één moment wat er uitspringt in jullie samenwerken de afgelopen jaren?

'Ja, ik heb een moment duidelijk voor ogen,' zegt Gert-Jan onmiddellijk. 'Dat was bij het lijsttrekkersdebat van 2012 in Carré. We zaten met een klein clubje in de kleedkamer en daar hebben we toen gebeden met elkaar. En daarna zag ik je zo door die gang lopen, naar het podium toe.'

Over Gert-Jan Segers

Geboren:

9 juli 1969, Lisse

Woonplaats:

Hoogland

Studie:

Politologie in Leiden,
Master of International Public
Policy in Washington DC

Burgelijke staat:

Getrouwd met Rianne,
drie dochters

Kerk:

Kruispunt in Vathorst.
Samenwerkingsverband tussen
PKN, CGK en NGK.

Favoriete voetbalclub(s):

PSV & Cambuur

Voorbeelden:

William Wilberforce, Dietrich
Bonhoeffer

Schreef:

O.a. de roman *Overwinteren* en het

boek *Wat christenen geloven en moslims niet begrijpen*.

Was eerder:

- Beleidsmedewerker RPF Tweede Kamerfractie (1994-1999)
- Journalist De Ochtenden, EO Radio 1 (1999-2000)
- Coordinator van een christelijk studie- en toerustingcentrum, GZB, Caïro, Egypte (2000-2007)
- Directeur Mr. G. Groen van Prinstesterstichting, WI van de ChristenUnie (2008-2012)

Toen heb ik je na staan kijken en zei ik: 'Daar ga je dan, helemaal alleen.' En dat zijn van die momenten dat het door je hoofd heen flitst: 'Heer, ik hoop dit nooit te hoeven doen.'

Arie vult aan: 'De peilingen zaten tegen en ook rondom de partij was er wat rumoer. Een hele spannende fase. En juist in dat moment kwam dat grote debat waar twee miljoen mensen naar kijken. En toen was daar inderdaad dat moment in de kleedkamer dat we aan het bidden waren en dat ik dacht: 'Ok, jongens, daar ga ik.' Ik voelde die druk. Mijn zoon was er ook bij en die zei achteraf: 'Pa, ik heb je nog nooit zo gezien, maar ik vond het wel mooi.' Het was een intiem moment, middenin de chaos van de campagne.'

Eerst bidden dat je dit nooit mee wilt maken en nu toch fractievoorzitter. Valt het je zo zwaar Gert-Jan?

'Nou, de vraag om het te doen komt eigenlijk neer op: Ben jij bereid om vol in de wind te staan? Ik vond dat wel een hele zware beslissing. Kijk, als het besluit eenmaal gevallen is, dan ga ik er echt voor. Maar ik zocht echt naar vrede met God en natuurlijk met mijn vrouw. Als ik op die fronten geen vrede had gehad dan had ik het niet gedaan. Ik vind het heel bijzonder dat ik dit mag doen, maar het is geen 'yes' gevoel. ›

'HET SPREEK-
GESTOELTE
IN DE TWEDE
KAMER
IS GEEN KANSEL.'

› Als het goed is, dan is deze baan niet je ziel en zaligheid, maar je moet het wel met je ziel en zaligheid doen. En dat merk je nu in zo'n eerste week al. Als er aanslagen in Parijs zijn dan moet je ineens de juiste woorden hebben en zijn de ogen op jou gericht. Ik vond het aangenaam om achter Arie's brede rug te werken. Dan staat er nog iemand voor je. Dat is veiliger. Als fractievoorzitter is het een stuk minder comfortabel.'

Politiek gaat natuurlijk steeds meer over personen. Daar moet je wel je weg in weten te vinden.

'Dat klopt,' beaamt Arie. 'Als lijsttrekker zeker. Ik heb moeten leren om meer van mezelf te geven. Het biedt unieke kansen om iets van je innerlijke drive te delen. Juist ook de moeilijke dingen. Maar ik bewaak wel heel duidelijk mijn grenzen.'

Gert-Jan: 'Ik snap het wel. Een verkiezingsprogramma kan na het schrijven alweer in de prullenbak, zo snel gaan de ontwikkelingen. Dus gaan mensen vervolgens kijken naar de persoon achter het programma. Dat begrijp ik heel goed. Ik vind het wel lastig hoor. Soms naderen we,

bijvoorbeeld in interviews, de grens. Dan weet ik: Als ik dit nu vertel dan gaat het me veel goodwill opleveren, maar tegelijkertijd wil ik een persoonlijk verhaal niet als een politiek trucje inzetten.

Arie: 'Volg daarin altijd je gevoel. Natuurlijk gaat het een stuk meer over de persoon dan vroeger, maar ook daarin is een scheidslijn. Het spreekgestoelte in de Tweede Kamer is geen kansel. We zitten er uiteindelijk om, vanuit dat persoonlijke geloof, heel goede politiek te bedrijven.'

Het valt me op dat Arie nog steeds in de 'we' vorm spreekt als hij het heeft over de ChristenUnie. Wat ga je missen als je straks voor de laatste keer het gebouw van de Tweede Kamer uitloopt?

'Vooral de mensen waar ik mee heb gewerkt. Straks zal er even een gat vallen. Dat weet je en dat hoort er bij. Maar ik zal wel af en toe eens terugdenken aan de mooie tijd die het was. Mooie herinneringen neem ik mee, maar gebruik ik niet als een belemmering om vooruit te gaan.'

Gert-Jan, het is een zware taak, dat heb je zelf al aangegeven en in je eerste week al gemerkt. Wat is nou een stukje van die taak waar je naar uitziet?

'Dat is uiteindelijk het vormgeven van die brede christelijke beweging. Mijn persoonlijke slogan is altijd 'Met God, midden in de wereld.' En ik zie het gebeuren, steeds meer! Als christenen in de maatschappij kennen we elkaar steeds meer, bemoedigen we elkaar, houden we elkaar vast. En dan weet ik wel dat de kerk qua omvang kleiner is, maar ik zie ook dat het qua vruchtbaarheid een veel rijkere tijd is dan we heel lang hebben gehad. Ik zie er heel erg naar uit om van die beweging

deel uit te maken. Het is niet mijn ding, geen onemanshow, maar echt een brede beweging. Die beweging wil ik dienstbaar zijn. Niet voor niets begon ook ik mijn speech op het congres met de woorden 'Hier ben ik.' Een dankbare knipoog naar de aanvaardingsspeech van Arie, maar zeker ook als statement. We dienen hetzelfde doel.'

Ik sta op het punt om het gesprek te beëindigen als Gert-Jan nog een verhaal aanhaalt. Hij hoorde het van een VVD-senator die generaal in het leger is geweest. Het gaat over soldaten van een bijzondere eenheid die samen een mars moeten lopen.

Gert-Jan: 'Een soldaat wilde laten zien hoe goed en sterk hij was en hij liep alleen vooruit. Toen hij als eerste aankwam vroeg zijn commandant 'Waar is de rest?'. De soldaat gaf aan dat hij het niet wist. De commandant: 'Opzouten. Je bent je vuurkracht kwijt en je hebt je kameraden in de steek gelaten. Ik kan helemaal niks met jou.' Dat woord kameraden vind ik mooi. Het gaat niet zozeer om vriendschap, maar om kameraadschap. Dat proef ik ook in de fractie; dat we echt kameraden zijn, dat we schouder aan schouder staan. Daarvoor hoef je helemaal niet per sé in termen van vriendschap te spreken...'

'Maar je bent toch een vriend van me geworden, Gert-Jan,' zegt Arie.

En dan zit het gesprek er echt op. «

ZIE WWW.CHRISTENUNIE.NL/CONGRES

Oud-Tweede Kamerlid
aan het woord

Leen van Dijke

Wat doet u tegenwoordig?

Ik ben voorzitter van verschillende commissies en organisaties in de woningbouw en de vervoersector, waaronder de vereniging Stroomversnelling. Dat is een netwerk dat de ambitie heeft om in hoog tempo een zeer substantieel aantal woningen te transformeren tot Nul-op-de-meter woningen.

Wat zou u de ChristenUnie willen meegeven?

Ik ben blij met de koers van de ChristenUnie en de mensen die ons vertegenwoordigen. Ik hoop dat ze blijvend vorm geven aan de christelijk-sociale koers en daarbij goed in het oog houden vanuit welke overheidsvisie we christelijk-sociaal zijn. Die visie begrenst en markeert namelijk de taak van de overheid. Het begrenst omdat mensen in beginsel voor zichzelf zorgen en het markeert de taak van de overheid door vanuit een Bijbels kader bij te dragen aan publieke gerechtigheid.

1994-2003 VOOR
RPF EN CHRISTENUNIE

Mini-documentaire
over Gert-Jan Segers

Bekijk de mini-documentaire
over Gert-Jan Segers op
[www.christenunie.nl/
docugertjan](http://www.christenunie.nl/docugertjan)

ADVERTENTIE

IK KAN Werken

DIRECT DONEREN

ikkanwerken.nu
GIRO 131 • IBAN: NL10 INGB 0000 0001 31

LIGHT FOR THE WORLD

Arie Slob in de Tweede Kamer

2001

Entree in de Tweede Kamer

2003

Fractie samen met André Rouvoet en Tineke Huizinga-Heringa

230 moties ingediend

2006

Verdubbeling zetels Tweede Kamer

Onderhandelingen nieuwe kabinet

2007

Overname fractievoorzitterschap

229.664

stemmen voor Arie tijdens de verkiezingen van 2012

5224

dagen Tweede Kamerlid geweest

2012

Tweede Kamerverkiezingen

2015

Afscheid Tweede Kamer

2011

Nieuwe partijleider

7

Algemene Politieke Beschouwingen

2010

Val van kabinet Balkenende IV

Laat de boodschap horen!

HELP ONS HET VERHAAL VAN JEZUS TE VERTELLEN. STEUN DE EO!

Word nu donateur en ontvang de Bijbel glossy of een mooie armband met het Onze Vader gratis. Ga naar eo.nl/kerst

#ariebedankt

Arie van der Veer
Predikant

'Als er één is geweest die daar gestalte heeft gegeven in de maatschappij, dan ben jij het: priester. Namens God naar mensen toe, en namens de mensen naar God toe. Dat heb je gedaan, en ik vind ook, dat heb je gekregen.'

Hans van Vliet
Commandant
Leger des Heils

'Ik wil je graag bedanken voor je toewijding, voor je oprechtheid en je doorzettingsvermogen voor de ChristenUnie, maar zeker ook voor dat prachtige, grote Koninkrijk, waar we allebei ons hart aan hebben verpand.'

Mark Rutte
Minister-President

'Ik wil hem vooral ook bedanken voor het feit dat hij het ijs kan breken. Dat hij heel serieus op de inhoud is maar soms ook een waanzinnig mooie grap kan maken. Juist die verschillende kanten maken hem tot - wat de Engelsen noemen - een *round character*.'

André Rouvoet
Oud-partijleider CU

'Ik wil je bijzonder bedanken dat je al die jaren mijn strijdmakker en politieke maatje hebt willen zijn. En voor de toekomst Arie: het gaat je ongelofelijk goed. Adieu!'

Kees v/d Staaij
Fractievoorzitter SGP

'Arie, van harte Gods zegen toegewenst, ook in de tijd die je nu nog gegeven wordt. Om op een heel andere manier weer bezig te kunnen zijn. In Gods Koninkrijk, maar óók thuis bij het gezin en alles wat daarbij komt kijken.'

Kees Kraayenoord

'Eigenlijk is het wel een enorm compliment, dat ze je een 'brave hendrik' noemen. Want dat is een andere manier om te zeggen dat je betrouwbaar bent. En dat kunnen mensen dan een brave hendrik noemen, dat noemen wij het karakter van Christus. En dat zie ik in jou.'

Anna v/d Breggen
1^e NK & 2^e WK tijdrijden

'Bedankt voor al die tijd in de politiek! En dank voor de aandacht voor de sport, ook in de omgeving, in Zwolle.'

Heel veel succes met wat er nu gaat komen!'

Gerdi Verbeet
Voorzitter Tweede Kamer

'Het belangrijkste vind ik dat Arie, met de manier waarop hij in de Kamer optrad, mij een enorm gevoel van veiligheid gaf. Dat hij toch een beetje een rots in de branding was. Je kunt op hem rekenen.'

Mariëtte Hamer
Oud-fractievoorzitter PvdA

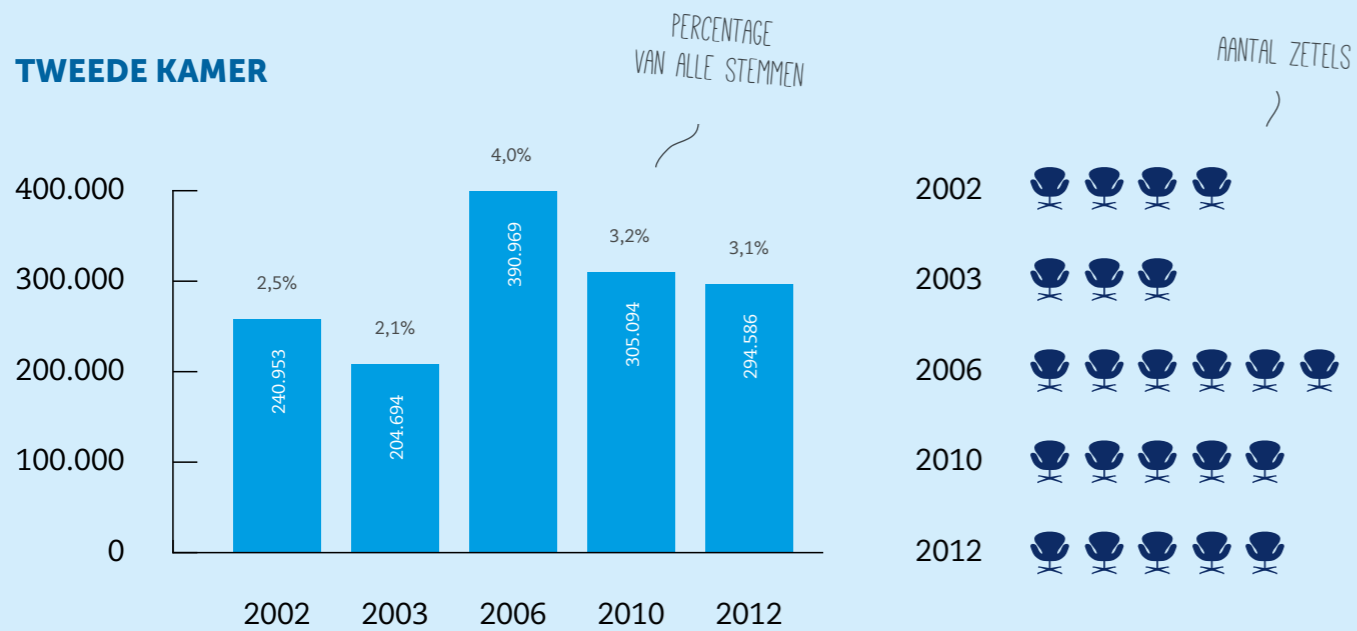
'Mag ik je ontzettend bedanken voor een jarenlange samenwerking. We zijn samen begonnen als onderwijswoordvoerders. Daar hebben we voor veel dingen samen gestreden. Vervolgens werden we beide fractievoorzitters: een bijzondere tijd waarin we echt heel collegiaal hebben opgetrokken.'

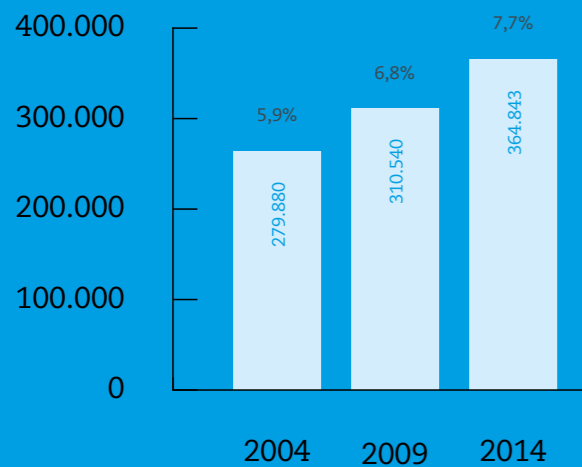
Bekijk het hele #ariebedankt-filmpje op www.christenunie.nl/ariebedankt

15 jaar ChristenUnie in cijfers

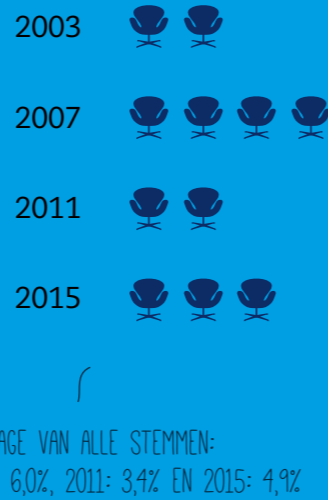
TWEEDE KAMER

EUROPESE VERKIEZINGEN (+ SGP)

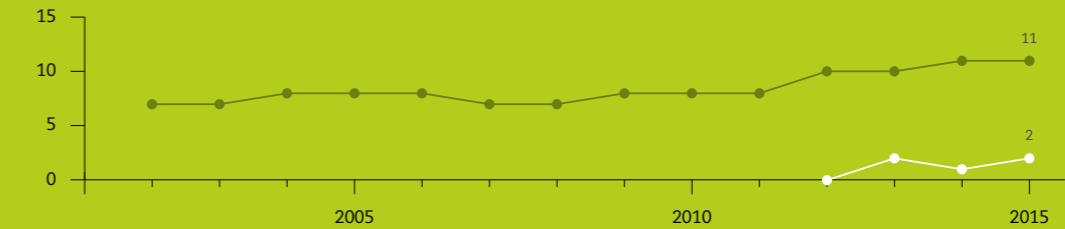

EERSTE KAMER

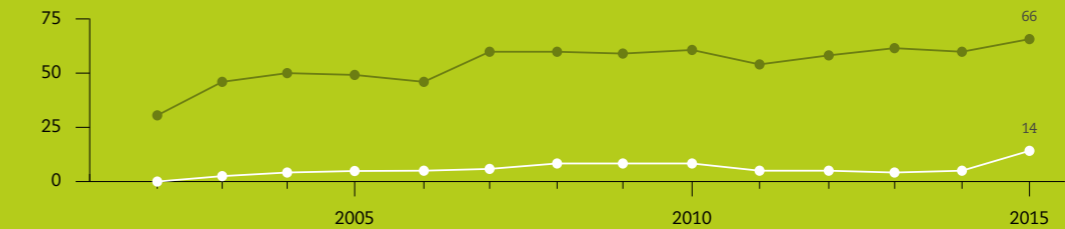

PERCENTAGE VAN ALLE STEMMEN:
2003: 3,1%, 2007: 6,0%, 2011: 3,4% EN 2015: 4,9%

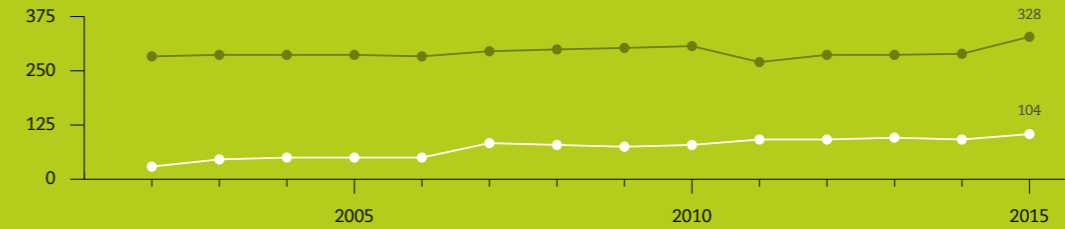
BURGEMEESTERS

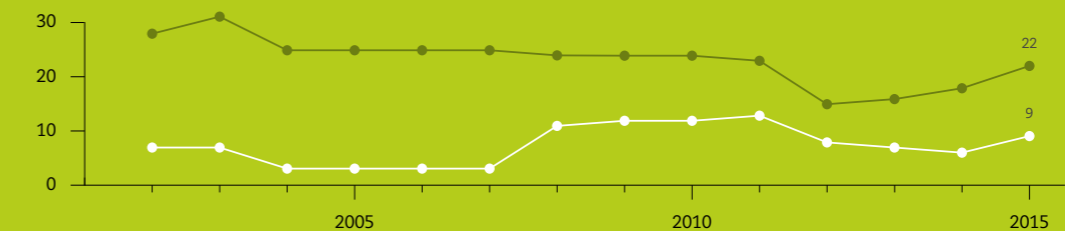
WETHOUDERS

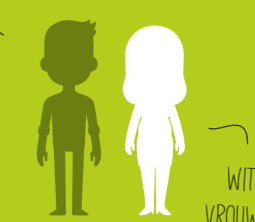
RAADSLEDEN

STATENLEDEN

GROEN:
MANNEN

WIT:
VROUWEN

LEDEN AANTAL

- 2002: 27.250
- 2003: 27.000
- 2004: 25.074
- 2005: 24.235
- 2006: 24.156
- 2007: 26.673
- 2008: 27.683
- 2009: 26.745
- 2010: 26.441
- 2011: 25.489
- 2012: 24.776
- 2013: 24.080
- 2014: 23.631
- 2015: 23.521

† HOE EEN BEWEGING VAN CHRISTENEN NEDERLAND WIL DIENEN

MARJON
VAN DALEN

Een groeiende beweging van uitgesproken christenen wil het goede zoeken voor de stad en het land. Wat is dat voor netwerk? En welke plek heeft de ChristenUnie daarin?

Op woensdag 30 september om kwart over negen 's ochtends gaat de telefoon bij **Marjon van Dalen**. Het is de gemeente Amersfoort. 'Dag mevrouw Van Dalen, wij begrepen dat uw kerk vrijwilligers kan leveren voor de opvang van vluchtelingen. Er zijn twee bussen onderweg. Vanmiddag om twee uur verwachten we ruim honderd vluchtelingen bij Sporthal Schuilenburg in Amersfoort. Kunnen we op u rekenen?'

Van Dalen, in het dagelijks leven freelance journalist, is lid van het diaconaal team van Kruispunt, een Amersfoortse samenwerkingsgemeente van Christelijk gereformeerden, Nederlands gereformeerden en PKN'ers. Een paar weken eerder had ze het stadhuis laten weten dat de kerk beschikbaar is om eventuele vluchtelingen in Amersfoort op te vangen. En nu was het dan zover. Van Dalen: 'Ik heb direct een oproep op de Facebook-groep van de kerk en in een lokale WhatsApp-groep van Amersfoortse christenen geplaatst.' Ook belde ze ChristenUnie-raadslid Simone Kennedy, die – los van het initiatief van Kruispunt – de Facebook-groep 'Gastgezin Amersfoort' had opgericht. Van Dalen: 'We kennen elkaar niet, alleen via Facebook. Simone was ook gebeld door de gemeente. We besloten meteen om de handen ineen te slaan.'

'WE BESLOTEN METEEN OM DE HANDEN INEEN TE SLAAN.'

Een gevluchte burgemeester

In een paar uur tijd hadden de dames vijftig mensen op de been, ruim twee keer zoveel als nodig was. In de vijf weken die volgden, coördineerden Van Dalen en Kennedy, op verzoek van de gemeente Amersfoort, de hele vluchtelingenopvang. Ze zochten bewust contact met de lokale El Fath-moskee; ook in de moslimgemeenschap bleek veel bereidheid om mee te helpen, bijvoorbeeld als tolk. Een sporthal, en later een leegstaande basisschool, werden ingericht als noodopvangplek. Roosters werden gemaakt. Autobezitters reden vluchtelingen naar het ziekenhuis, als dat nodig was. Ze werden meegenomen naar musea, concerten en een pretpark.

De veelal hoogopgeleide Syrische vluchtelingen – een arts, burgemeester, wiskundestudente en een aantal ict'ers – gingen naar Nederlandse taallessen, maaltijden bij mensen thuis en sommigen toonden belangstelling voor Arabischtaalgige bijbelstudies van de internationale kerk Oase. ›

› Een openbare basisschool bood aan om de tweeëntwintig vluchtelingenkinderen te entertainen. Van Dalen: ‘Op een gegeven moment mochten we vijftien vluchtelingen, waarvan het merendeel moslim, verwelkomen in onze kerkdienst. Ze waren zeer geraakt dat ze na hun wekenlange vlucht door Europa uitgerekend in een kerk welkom werden geheten. Dat was een ontroerend moment.’

Verbondenheid boven verschil

Dit verhaal staat niet op zichzelf. Het is een voorbeeld van een netwerk van christenen die zich willen inzetten voor stad en land. Dat kan gericht zijn op barmhartigheid en recht doen, maar dat hoeft niet. Ook een groot evenement als ‘The Passion’ is een uiting van die nieuwe beweging waarin christenen uit diverse stromingen samenwerken.

JAN VAN DER STOEP

‘Het is een community van mensen die elkaar herkennen als volgeling van Jezus,’ zegt filosoof dr. **Jan van der Stoep**, die veel onderzoek heeft gedaan naar christelijke organisaties. ‘Het is dus een netwerk, dat over de vertrouwde kerkelijke zuilen heen op zoek is naar onderlinge verbondenheid, terwijl vroeger vooral de vraag was: hoe onderscheiden we ons van elkaar?’

Volgens Van der Stoep – voorzitter van het curatorium van het Wetenschappelijk Instituut van de ChristenUnie en lector journalistiek en communicatie aan de Christelijke Hogeschool Ede – hoort deze manier van denken bij ‘de logica van onze netwerksamenleving’, waarin mensen verbinding zoeken.

Christelijke organisaties als de Christelijke Hogeschool Ede (CHE), de Evangelische Omroep, Stichting Alpha-cursus, de Voedselbank en Stichting Present vormen voor christenen een knooppunt in dat netwerk. ‘Daar kun je elkaar ontmoeten en je laten inspireren door de eenheid die je ervaart als gemeenteleden van verschillende kerkgenootschappen. Wat gewone gemeenteleden wel lukt – samenwerken – komt op kerkenraads-niveau vaak niet van de grond. Traditionele organisatiestructuren zijn gericht op de vraag wie er niet bij de club hoort en wie wel. In een netwerksamenleving is dat veel vloeibaarder.’

Kliederkerk

Christelijke organisaties maken die overgang van een traditionele organisatie naar een beweging. Maar er is wel een gemeenschappelijke overtuiging nodig, stelt Van der Stoep. En anders dan vroeger hoeft dat niet te betekenen dat je het overal over eens bent. ‘In mijn kerk vind ik een discussie over de kinderdoop heel relevant, maar voor een politieke partij als de ChristenUnie doet die niet ter zake. De urgentie van thema’s verschilt dus per organisatie.’

‘JE HOEFT HEM NIET NAAR DE WERELD TE BRENGEN, WANT DAAR IS HIJ AL’

Een ander aspect aan de netwerksamenleving is dat mondiale zaken lokaal worden toegepast. Voorheen straalde de nationale kerk eenheid uit, maar nu is er sprake van ‘glocalisering’, zegt Van der Stoep. De landelijke politiek vertrouwt niet alleen de zorg, maar ook de opvang van vluchtelingen toe aan lokale gemeenten. Die verschuiving zie je ook in de christelijke beweging. ‘Wij lezen in lokale kerken de boeken van de Amerikaanse predikant Tim Keller. De Kliederkerk, een dienst voor kinderen, is in het buitenland bedacht en wordt ook in Nederland lokaal uitgevoerd. De Alpha Cursus is een wereldwijd concept, maar vindt plaats in de context van een lokale gemeente.’

Protestants feestje

Net als Van der Stoep wijst ook de aan de universiteit van Tilburg verbonden katholieke cultuurtheoloog dr. **Frank G. Bosman** – lid van de ChristenUnie sinds de in 2015 verbreedde grondslag – op grote christelijke organisaties als aanjagers van de christelijk-sociale beweging. ‘De EO, het Nederlands Dagblad en de ChristenUnie zitten in de voorhoede van de christelijke beweging. Het is een grof schandaal dat christenen onderling verdeeld zijn. Maar deze organisaties proberen die verdeeldheid te dichten, iets wat kerken vaak niet lukt. Voor het christendom in Nederland is dat dus een heel belangrijk appèl.’

FRANK BOSMAN

De vraag is of die christelijke beweging een protestants feestje is, of dat ook katholieken zich hierbij thuisvoelen. Bosman: ‘De taal van de CU is door en door protestants. Alles binnen de ChristenUnie ademt die heerlijke gereformeerde spruitjeslucht. Ik las in een CU-uitgave eens: ‘De hand van God leidt de geschiedenis’. Dat zou een katholiek niet zo snel zeggen; wij drukken ons anders uit. Met de mond wordt beleden dat iedereen – ook evangelischen en katholieken – welkom is. Maar binnen de CU wordt nog geen inclusieve taal gesproken. Dat geeft niets, dat heeft tijd nodig.’

God is al in de wereld!

Naast de ‘tone of voice’, noemt Bosman een inhoudelijk verschil tussen katholieke en protestantse organisaties. ‘Katholieken zeggen: de hele wereld bestaat uit Gods Geest en geeft daarmee getuigenis van haar Schepper. De wereld is dus sacramenteel. Protestanten krijgen koude rillingen van die opvatting. Zij zetten geloof en wereld meer tegenover elkaar. Een protestant heeft de neiging om God naar de wereld te brengen, terwijl een katholiek zegt: ‘God is er al, kijk daar gaat Hij!’

En hoe uit zich dat verschil in de praktijk van het christelijk-sociale netwerk? ‘Protestanten stampen activistisch initiatieven uit de grond. Katholieken zijn daar veel meer ontspannen in. Ze sluiten zich aan bij bestaande sociale initiatieven, terwijl protestanten hun eigen club starten.’ De ChristenUnie kan veel van deze ontspannen katholieke benadering leren, meent Bosman. ‘Wees wat relaxter en vertrouw op God. Je hoeft Hem niet naar de wereld te brengen, want daar is Hij al!’

Hart voor lokale organisaties

Dat katholieke christenen nu welkom zijn bij de ChristenUnie, is niet meer dan logisch, vindt Jan van der Stoep. ‘In de hoofden van veel protestantse christenen was daar al ruimte voor. Vroeger werd de paus in gereformeerde kringen verguisd. Nu allang niet meer. Zo had het Nederlands Dagblad lange tijd priester Antoine Bodar als columnist. De tijd was er dus rijp voor dat katholieken ook welkom waren bij de ChristenUnie.’

De ChristenUnie volgt daarmee de trends in de christelijke wereld, zegt Van der Stoep. Het is van oudsher de lijn van de partij. ‘De ChristenUnie is vaak eerder volgend dan trendsetter geweest,’ stelt hij vast. ‘In de jaren zeventig richtten gereformeerden, evangelischen en reformatorischen de EO, de Evangelische Hogeschool, het opinieblad Koers en de RPF op. Dat waren de eerste echte netwerkorganisaties.’

Foto: EO

Instituten blijven belangrijk

Door christenen gestarte sociale initiatieven als de Vluchtkerk, Present of de Voedselbank kunnen op de steun van de ChristenUnie rekenen, zegt Jan van der Stoep. ‘Ik heb hart voor zulke lokale, kleine organisaties. We maken deel uit van hetzelfde christelijk-sociale netwerk. Er zijn veel dwarsverbanden tussen de mensen die werken bij deze organisaties en lokale kerken. Dat zag je ook in het voorbeeld van de vluchtelingenopvang door christenen in Amersfoort. Er is vlot geschakeld tussen ChristenUnie-mensen die een netwerk hebben in een lokale kerkelijke gemeente.’

Hoe typerend en mooi dergelijke kleine initiatieven ook zijn, Van der Stoep wil nadrukkelijk wijzen op het belang van grote instituten als de CHE, het ND en de EO. ‘Ze bestaan al jaren, hebben een lange adem en zijn bestendig. Prachtig dat er nu veel christenen actief zijn in de vluchtelingenopvang. Maar hoe is het over een paar jaar? Instituten hebben continuïteit. Vluchtige initiatieven als de Vluchtkerk zijn prima en laten goed zien hoe onze samenleving werkt. Maar er is echt een christelijke gemeenschap nodig waarbinnen je aan kadervorming kunt doen.’ ›

Zonder hardware geen software

Van der Stoep gebruikt een metafoor uit de wereld van de ICT: je kunt de verhouding tussen grote en kleine christelijke organisaties vergelijken met die tussen hardware en software. 'Veel computerprogramma's zijn direct toegesneden op de gebruiker die daardoor snel allerlei handelingen kan uitvoeren. Maar daarachter zit een ingewikkeld besturingssysteem dat ervoor zorgt dat de hardware doet wat die moet doen. Zonder die hardware zou de software niet kunnen draaien.

Als de grote christelijke clubs – EO, CU, CHE – weg zouden vallen, is het een stuk ingewikkelder om die kleine initiatieven te laten functioneren. Zo vertegenwoordigt de ChristenUnie in de Tweede Kamer de belangen van de achterban, bijvoorbeeld van een organisatie als Present. De kleine organisaties zijn afhankelijk van de grote christelijke instituties, evenals software op de computer afhankelijk is van de hardware. Maar deze grote organisaties moeten nooit een doel op zich worden, ze zijn altijd dienend aan de beweging van christenen die ze moeten faciliteren. Zonder de instituten zou de beweging imploderen.'

Het verhaal van het evangelie

Wat moet de ChristenUnie de komende vijftien jaar doen om haar rol in het christelijke netwerk in te blijven nemen? Volgens Jan van der Stoep moet de partij de christelijke beweging 'maximaal blijven faciliteren' en

tegelijkertijd zoeken naar 'de bestendigheid van de traditie'. Van der Stoep: 'Het risico van de ChristenUnie is dat ze te snel wil scoren met hypes zonder dat die verband houden met de traditie van de partij. Toen André Rouvoet in 2007 als minister van Jeugd en Gezin opvoedcursussen wilde invoeren, dacht ik: vanuit de gedachte van soevereiniteit in eigen kring grijpt de overheid hier veel te veel in. De partij moet echt verbonden zijn met het verhaal van het evangelie: schepping, zondeval, Israël, Jezus, wederkomst. En ook met de eigen traditie, zoals soevereiniteit in eigen kring en de vrijheid van godsdienst.'

**'ALS JE GEEFT
WAT JE HEBT, DAN
RUST DAAR EEN
ONVOORZIENE
ZEGEN OP.'**

Ook Frank Bosman wijst op het belang van de ChristenUnie om de christelijke identiteit te bewaken, wil het een rol blijven spelen in de christelijke beweging. 'Bij sommige van oorsprong christelijke organisaties staat de C ineens voor Compassie of zoiets onzinnigs. Als we CU-congressen en -lezingen krijgen waarin 'God', 'Christus' en 'Bijbel' niet meer voorkomen dan hebben we een groot probleem. Dat bedoel ik niet makkelijk, dat als je maar even Jezus noemt in een toespraak het weer goed is. Nee, de partij moet in de context van de tijd

niet schromen altijd getuigenis te blijven geven van de grote woorden uit de christelijke traditie: God, vergeving, verzoening en barmhartigheid.'

Drijfveer

De beweging van christenen die het beste zoeken voor de stad en het land is dus een netwerk van grote, kleine en tijdelijke organisaties, waarbij de grote christelijke instituten voor continuïteit en samenhang moeten zorgen. De ChristenUnie moet, als een van deze grote clubs, het verhaal van het evangelie centraal blijven stellen, en oog houden voor de breedte van de christelijke kerk.

Datzelfde evangelie was voor Marjon van Dalen de drijfveer om de vluchtelingen in haar stad op te vangen, vertelt ze. 'Het is heel simpel: behandel een ander zoals je zelf behandeld wilt worden. De Bijbel spreekt glashelder over hoe we met vluchtelingen moeten omgaan. Ik zou me schamen als ze op straat moesten slapen.'

De vluchtelingen zijn inmiddels verhuisd naar het COA-centrum in Zeist, maar Van Dalen hoopt dat ze in de toekomst, bijvoorbeeld als er meer vluchtelingen komen, nog eens een beroep kan doen op de goodwill van de vrijwilligers. 'We hebben de gemeente alleen maar onze handjes aangeboden, maar wat er uit voort is gevloeid konden we in geen draaiboek bedenken. We merkten: als je geeft wat je hebt, dan rust daar een onvoorziene zegen op.' «

Meer van dit soort artikelen lezen?

Vanaf slechts € 3,- per maand ontvangt u vier keer per jaar het WI-blad DenkWijzer, én desgewenst overige WI-publicaties. Daarmee steunt u bovendien het werk van het Wetenschappelijk Instituut als denktank van de ChristenUnie. Kijk op wi.christenunie.nl/steun voor meer informatie.

Geloof en wetenschap

Het echte conflict

Alvin Plantinga

Veel wetenschappers stellen dat geloof en wetenschap niet samen kunnen gaan. Plantinga laat zien dat veel van hun argumenten niet overtuigen, en dat religie en wetenschap alleen onverenigbaar met elkaar zijn wanneer je de wetenschap versmalt tot een methodologisch naturalistische benadering. Dáár zit het echte conflict. 280 pagina's, € 23,90

En dus bestaat God

Emanuel Rutten en Jeroen de Ridder

Is het achterhaald om in God te geloven? Veel mensen denken van wel. Ook in de filosofie zouden er geen goede argumenten zijn voor het bestaan van God. Twee jonge filosofen maken met nieuwe argumenten duidelijk dat dit beeld inmiddels compleet achterhaald is. Toegankelijk voor zowel niet-filosofisch geschoolde lezers als voor vakmensen. 160 pagina's, € 14,50

Buijten & Schipperheijn Motief

www.buijten.nl – in de boekwinkel

Gods Woord over het wereldrond

'Gaat dan heen, onderwijst al de volken ...' Deze zendingsopdracht geldt nog tot op de dag van heden. Na de uitstorting van de Heilige Geest werd Gods Woord in verschillende delen van de wereld gebracht, voor ieder in zijn eigen taal. Gods Woord over het wereldrond: dat is het thema van de brochure die momenteel op grote schaal door vrijwilligers wordt verspreid om nieuwe donateurs voor de Gereformeerde Bijbelstichting te werven. Al voor € 2,50 per jaar kunt u ons werk steunen. U ontvangt dan vier maal per jaar het mooie informatieve blad *Standvastig*, met daarin ook een speciale rubriek voor de kinderen. Onze doelstelling is het verspreiden van Bijbels in nauwgezette vertalingen over de gehele wereld.

Wilt u ons helpen en u opgeven als donateur?

Dat kunt u doen via de homepage van onze website, door een briefje of telefoontje naar ons, of door een e-mail aan: j.haalboom@gereformeerdebijbelstichting.nl. Elke nieuwe donateur ontvangt naar keuze een set met kaarten van historische kerkgebouwen of een afzonderlijke uitgave van het Johannesevangelie in de Statenvertaling (voor eigen gebruik of voor verspreiding).

**gereformeerde
BIJBELSTICHTING**

Nijverheidstraat 21 | Postbus 168, 4140 AD Leerdam
(0345) 61 01 55 | info@gereformeerdebijbelstichting.nl | www.gbs.nl

KERST IN BETHLEHEM EN OMSTREKEN?

MAAK DIT MOGELIJK!

Jemima is een tehuis bij Bethlehem voor kinderen en jongeren met een (ernstige) beperking. De zorg wordt verleend door lokale christenen met ondersteuning van buitenlandse vrijwilligers met ervaring in de zorg.

WWW.JEMIMA.NL

IBAN NL53 RABO 0367 5075 60

Bekijk het filmpje van Osama op hoopvoorvluchtelingen.nl

HOOPVOORVLUCHTELINGEN.NL

Vechten voor een hechte samenleving

'Ik had de ambitie om te laten zien dat je als christen heus niet wereldvreemd bent. En dat christenen er niet op uit zijn anderen hun wil op te leggen, maar om de samenleving te laten floreren.' Met voorkeurstemmen kwam Tineke Huizinga in 2002 in de Kamer en daar zat ook de stem van Carola Schouten bij. Op een zonnige vrijdagmiddag ontmoeten de twee elkaar voor een goed gesprek over vrouwen in de politiek.

'Jij bent voor mij echt de wegbereider geweest, Tineke', begint Carola. 'En ik denk dat dat voor alle vrouwen geldt die tot nu toe in de fractie van de ChristenUnie hebben gezeten. >

'Ik vind dat jij voor vrouwen echt de pionier bent geweest.'

› Je komt als Kamerlid voor grote vragen en dilemma's te staan en je moet het thuisfront goed organiseren. Ik vind dat jij voor vrouwen echt de pionier bent geweest. Je hebt het geschopt tot minister en dat heeft niemand je nog nagedaan bij ons. Daar heb ik heel veel respect voor. Weet je nog dat jij mij bij de ChristenUnie hebt aangenomen als fractiemedewerker? Dat was hier om de hoek!

'Nou, dat weet ik nog goed!' lacht Tineke, 'jij sprong er bij de sollicitatiegesprekken heel duidelijk uit. En ik heb gelijk gekregen, want als fractiemedewerker was je al goed maar ik denk dat je als Kamerlid helemaal op je plek bent. Dat is je echt op het lijf geschreven. Je doet het heel goed!'

'Die vrouw'

'Maar dat jij mij ziet als pionier...', gaat Tineke peinzend verder. 'Ik heb nooit gedacht 'nu ga ik eens de weg bereiden', hoewel ik wel gemerkt heb dat het een ding was, vooral voor de partij. Ik heb me gewoon beziggehouden met mijn werk als

Kamerlid, maar er was wel ongemak bij de andere fractieleden en bij de partij. Hier en daar werden er wenkbrauwen opgetrokken. Twee boegbeelden, die van de RPF en van het GPV, kwamen niet terug in de Kamer, door mij. Door 'die vrouw'. Wat niet zo was natuurlijk, maar het werd wel zo beleefd. Maar daar heb jij geen last meer van, toch?'

'Nee', reageert Carola beslist, 'helemaal niet. Carla en ik hebben gewoon onze eigen plek in de fractie

en dat wordt heel normaal gevonden. Voor ons zaten Esmée en Cynthia er natuurlijk, maar ééntje moet de eerste zijn. En die moet dan weleens in de wind gaan staan om veranderingen ook echt te kunnen doorvoeren. Dat was jij.'

Tineke: 'Ik kwam bijvoorbeeld ook best vaak gemeenteraadsleden tegen die mij vertelden dat ze op de lijst waren gaan staan omdat ze dachten: Tineke doet het ook, dus waarom zou ik het niet doen? Het heeft veel vrouwen geholpen in hun zelfbewustzijn.'

Zwarte pakken

'Nou!' roept Carola enthousiast, 'dat is toch iets om trots op te zijn! Je was natuurlijk gewoon goed in je werk, dat allereerst. Maar daarmee liet je zien dat de politiek iets is waarvoor vrouwen veel capaciteiten hebben. Wij zijn nu een partij waarin heel veel vrouwen op lokaal niveau actief zijn en dat is veranderd sinds jij er bent.'

In gedachten gaat Tineke terug naar het allereerste begin: 'Ik weet nog goed dat ik toen een verkiezingsfolder zag met daarop een foto van vijf mannen in pak en dat waren dan de aspirant Tweede Kamerleden van de ChristenUnie. Dat was de partij waarvan ik lid was. Toen dacht ik: 'dat kan toch niet' en ik was niet de enige die dat dacht. Er waren toen ook veel mannen die wilden dat dat veranderde.'

Daarom had ik het eigenlijk heel mooi gevonden als Carola fractievoorzitter was geworden. Natuurlijk is Gert-Jan een hele goeie hoor, dat bedoel ik niet, maar Carola zou het ook zo goed kunnen. Het zijn nu allemaal mannen, die fractievoorzitters, en dat is niet typisch iets voor de ChristenUnie. Het is een soort mechanisme dat er toch eerder gekeken wordt naar een man, als het gaat om voorzitter.'

Carola: 'Ik heb alle vertrouwen in Gert-Jan, maar ik snap wel wat je zegt. Ik heb zo vaak met alleen maar mannen aan de onderhandelingstafel gezeten. Het ging daar een keer over koopkrachtplaatjes en dat het aantal eenverdieners in Nederland was afgenomen. Eén van die fractievoorzitters zei toen: 'Nou, de emancipatie heeft dus goed gewerkt!' Toen heb ik eens even heel hard zitten kuchen van: 'Pardon? Zie jezelf nou eens zitten hier, met dertien mannen en een

vrouw! Is dat dan de emancipatie waar je zo trots op bent?' Al die keren dat ik daar aan tafel zat, heb ik kunnen laten zien dat vrouwen zich ook met financiën en onderhandelingszaken kunnen bezighouden. En dat doe ik niet bewust, dat komt gewoon op mijn pad.'

Ambassadeur

Tineke: 'Ik was in mijn woonplaats erg betrokken geraakt bij het vluchtelingenwerk en ik dacht: als ik echt iets wil veranderen, dan moet ik in Den Haag zijn, want daar wordt het beleid gemaakt. Dus dat was mijn motivatie. De ChristenUnie heeft een heel bepalende rol in het asielbeleid gespeeld. Het generaal pardon was er zonder ons niet gekomen. Dat was echt iets wat wij samen met de PvdA gedaan hebben. En daar waren wij, en ik als woordvoerder, doorslaggevend in. Daar kijk ik met heel veel plezier op terug.'

ZIE OOK
PAGINA 33

'Gert-Jan zei in een interview dat hij ambassadeur wilde zijn van Christus in de Kamer', gaat Tineke verder. 'Ik had de ambitie om te laten zien dat je als christen heus niet wereldvreemd bent. En dat christenen er niet op uit zijn anderen hun wil op te leggen, maar om de samenleving beter te laten floreren. Om iedereen tot zijn recht te laten komen. Een stem geven aan hen die geen stem hebben, dat wilde ik. En dat is gelukt, denk ik. Ik heb iets kunnen betekenen.'

'Maar jullie hebben ook laten zien dat we bestuurlijk meekomen', reageert Carola. 'We waren heel lang een partij met het stempel: 'prima dat ze er zijn, nuttige inbreng, punt.' Maar toen is gebleken dat we een partij zijn die, als het nodig is, er staat en ook bestuurlijk verantwoordelijkheid wil nemen.'

Rita Verdonk

Tineke: 'Ja, als ik er zo naar kijk... we bleven met z'n drieën over, het was een slechte uitslag, maar toch deden we in de Kamer heel erg mee. Het was de periode van Rita Verdonk en ik had asielbeleid in mijn portefeuille. Dus ik moest de oppositie aanvoeren.'

Carola: 'Ik weet nog wel dat ik als medewerker naar zo'n debat zat te kijken. De vonken vlogen er vanaf en dan dacht ik: o, als dat maar goed gaat!'

Tineke: 'Ja, dat deed het in de media natuurlijk

ook prima, dus dat zorgde ervoor dat de ChristenUnie op de kaart werd gezet.'

Carola: 'Mijn voordeel was dat ik dossiers kreeg die meteen heel erg speelden. In 2011 begon de discussie over de leningen aan Griekenland. En toen stelde ik, in een van de eerste debatten, voor om de schuld kwijt te schelden in plaats van een nieuwe lening aan te bieden en dat was een ander standpunt. Daarmee kregen ik alle ogen op me gericht. Daar deed ik het natuurlijk niet om, het was een diepe overtuiging van mij, dat je een land dat al zo diep in de schulden zit, niet nog meer moet belasten. Maar ik was nieuw in de Kamer, en ik had een ander standpunt en opeens gaan ze je anders bekijken, alsof je dan pas meetelt.'

Lef

Op de vraag wie beide vrouwen bewonderen, blijft het even stil. Tineke en Carola zijn niet zo van het bewonderen. Maar dan komt er toch een antwoord van Tineke:

'Angela Merkel. Zij durft echt de tijd te nemen als er een besluit genomen moet worden. Dat is echt helemaal tegen alle politieke mores in. In Den Haag is het: er is een probleem en je moet direct met een oplossing komen. En als je niet meteen wat vindt, dan word je nergens genoemd. Dat komt de besluitvorming niet altijd ten goede, vind ik. Waarom is het een gek antwoord als je in de media zegt: 'Daar denk ik nog eens over na'. Merkel doet dat. En dat vind ik ongelooflijk goed van haar. Je hebt daar lef voor nodig.'

'Waarom is het een gek antwoord als je in de media zegt: 'Daar denk ik nog eens over na.''

› Carola: 'Ik bewonder vooral vrouwen die zichzelf durven te blijven, in wat voor situatie ze ook zitten. Zoals Madeleine Albright...'

Tineke: 'Die met die grote brochures...'

Carola: 'Ja! Ze had enorme verantwoordelijkheden

maar ze bleef in haar ministerschap dicht bij hoe ze is, terwijl ze in een wereld zat die ontzettend veel van haar vroeg. Terwijl je, denk ik, op zijn sterkst bent als je daar niet in meegaat, maar die druk is enorm.'

Hart en verstand

Op de vraag wat beide politica's het meest bezighoudt, antwoordt Tineke dat ze nog altijd erg geraakt wordt door de vluchtelingenproblematiek: 'In mijn tijd was dat nog een nationale kwestie, maar dat kun je nu niet meer zeggen. Er moeten nu besluiten worden genomen op Europees niveau. Dat dat niet gebeurt, vind ik heel frustrerend. Er komt nu ook zoveel emotie bij kijken. Dat was in mijn tijd anders. Ik sprak natuurlijk wel met het hart maar ook met m'n verstand. Ik vond dat er in het beleid te weinig oog was voor mensen. Natuurlijk moet je wel altijd na blijven denken, dat heb ik ook altijd gedaan.'

Nu zie je vaak dat er emotie en vooral angst bij komt kijken, ook irrationele angst en dat kan goede besluitvorming zo vertroebelen. Dat moet je dus niet doen. Maar tegelijkertijd moet je de emotie ook niet negeren, want die is er. Ik herken dat gelukkig bij Joël. Als ik hem hoor, denk ik: dat is wel echt onze partij. Dat je met het hart én het verstand bezig bent.'

Hechte samenleving

Voor Carola is vooral het gebrek aan cohesie een grote zorg: 'Hoe behouden we de samenhang in eigen land, maar ook in Europa? We moeten met alle verschillen, qua religie en opvattingen, met elkaar samenleven. En ik zie dat er nu vooral polarisatie plaatsvindt.'

Iemand vroeg me laatst of ik bang ben. Nee, ik ben niet bang maar ik ben wel bezorgd. Want in wat voor samenleving komt mijn zoon straks te leven? Kunnen wij nog omgaan met onze verschillen, kunnen we nog wel echt samen leven? Of wordt het ieder voor zich en hard tegen hard? Ik denk dat vooral een partij als de ChristenUnie daarin voor kan gaan. Wij moeten laten zien dat het er altijd om gaat dat je met elkaar het goede zoekt en in vrede samenleeft, ondanks de verschillen. Dat wordt echt de uitdaging voor de komende jaren.'

Tineke deelt die zorg helemaal: 'Ik vind het heel zorgelijk dat de partij die mensen tegen elkaar uitspeelt nu een ongekende groei doormaakt. Politici moeten juist vechten voor een hechte samenleving. Gelukkig heeft Gert-Jan veel kennis van verschillende religies en culturen en ik hoop ook echt dat de ChristenUnie onder zijn leiding daar een goede rol in zal spelen. En dat zal de partij ook doen. Ik heb veel vertrouwen in de toekomst van de ChristenUnie.' «

Veiligheid

Na grote aanslagen zoals de aanslagen van 14 november in Parijs is de eerste reactie angst, ongeloof en grote verslagenheid. Direct daarna volgen de duidingen. Wie heeft het gedaan, waarom? Kan het ons ook overkomen? Presidenten en ministers verklaren de oorlog. Commentatoren menen dat dat juist averechts werkt.

Experts stellen vast dat het om een handvol ontspoorde maniakken gaat. Anderen trekken aan de alarmbel en claimen dat dit juist de voorhoede van een jihadistisch leger is. Onderzoek naar de omgang met risico's heeft ons geleerd dat angst voor dreigingen groter is naarmate die dreigingen onbekender zijn, onbeheersbaarder en onbegrijpelijker lijken. Natuurlijk is het 'normaal' om bang te worden voor dit soort onbegrijpelijke en barbaarse aanslagen. Maar naast al die uitingen van angst, emotie en zorg moeten we ook terugkeren naar onze zinnen. Emoties helpen ons kennis en feiten te ordenen en te schikken. Maar ook met die emoties kunnen we nuchter en waakzaam omgaan. Er zijn emoties die ons sieren. En er zijn emoties die onze zicht juist verblinden.

Neem angst. Dat is toch een slechte raadgever als ons leven niet onmiddellijk op het spel staat. Angst beperkt het zicht, zorgt voor te snelle, simplistische en monocausale conclusies (het is de Islam, het is Saoedi-Arabië, het is de armoede). Er zijn echt nog wel andere emoties denkbaar die tot betere, duurzame inzichten leiden. Zorg voor de kudde (Ezechiël 34, zie onder) is al een meer betrouwbare emotie. Zorg impliceert verantwoordelijkheid, betrokkenheid bij wat de nu zo haastig genomen maatregelen zullen uitrichten. Zorg voor de kudde betekent ook dat de herders elkaar de maat nemen en op hun motieven bevragen. Wat doet de kudde goed, en wat niet? Wraakzucht, snelle afrekeningen, kortzichtige oplossingen zijn goed voor de Bühne en het electoraat. Maar of het duurzame vrede zal brengen?

Er is zoveel geschreven en gezegd sinds '9/11', en ook in de afgelopen weken. We moeten die kennis blijven delen en tot ons nemen. En we moeten beseffen door welke emotie we bij het interpreteren en verder geven van die kennis worden gedreven. Is het de emotie van wraak en vergelding, van onzekerheid en wantrouwen? Of is het de emotie van de herder: die zorg voor de kudde serieus neemt, en beschermt, ook tegen de wolven van binnenuit?

Lees Ezechiël 34 er nog eens op na. Veiligheid is in de Bijbel altijd veel meer dan de bescherming van de kudde tegen wolven. In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe de veiligheid van de kudde ook welvaart, voorspoed en gezondheid inhoudt. Veiligheid maakt deel uit van een omvangrijkere zegen voor het land. Het gaat daarbij ook altijd om veiligheid als uitdrukking van harmonie tussen mensen onderling, en om veiligheid als 'certitudo' (vertrouwen op God) in plaats van 'securitas' (vertrouwen op prinsen). Zo worden onze emoties en angsten serieus genomen, maar vervolgens wel meegenomen naar de veiligheid van Psalm 91. Die emotie – vertrouwen, hoop – lijkt me zowel voor beleid, politiek als wetenschappelijk onderzoek een prima inspiratie.

BEATRICE DE GRAAF
Hoogleraar 'History of International Relations & Global Governance' aan de Universiteit Utrecht

STOND IN 2015 OP DE KANDIDATENLIJST
EERSTE KAMER VAN DE CHRISTENUNIE

Lees de volledige column op
www.christenunie.nl/beatricedegraaf

‘Het
generaal
pardon
leerde
me veel
over Gods
genade’

Gor Khatchikyan (28)

Foto: Eljee Bergwerf

Een brede, geruststellende lach als die van Gor Khatchikyan zou een premier van Nederland niet misstaan. Misschien wordt hij die premier zelf wel, want in 2012 won hij glansrijk de talentenjacht *Premier Gezocht*. Vooralsnog werkt Gor, geboren in Armenië, als arts op de spoedeisende hulp. Hectiek en onvoorspelbaarheid, dáár houdt hij van.

Zijn actieve leven in Nederland heeft hij te danken aan het ‘generaal pardon’ van 2007. Een maatregel van kabinet Balkenende IV waardoor duizenden asielzoekers alsnog een verblijfsvergunning kregen. ‘Dat pardon betekende voor mij het verschil tussen leven en dood.’

‘Ik herinner me nog dat onze advocaat mijn moeder belde. Nadat onze advocaat mijn moeder vertelde dat we onder het generaal pardon zouden vallen, belde mijn moeder mij op – ik was op een bruiloft. Na het gesprek ging ik naar het

toilet, waar ik helemaal overweldigd een half uur heb zitten janken. Mijn leven flitste aan me voorbij, en opeens zag ik alle mogelijkheden voor me.

Het generaal pardon leerde me veel over Gods genade. Ik had er alles aan gedaan om te bewijzen dat ik het Nederlands staatsburgerschap waard was, ik was cum laude afgestudeerd en probeerde zo goed mogelijk te integreren. Maar andere vluchtelingen die veel minder hun best deden, kregen óók een verblijfsvergunning. Zo werkt Gods genade dus.’

Nachten wakker gelegen

‘Voordat ik in 2007 een verblijfsvergunning kreeg, wilde mevrouw Verdonk me uitzetten naar Armenië. Wat ik tegen haar zou zeggen als ik haar nu zou ontmoeten? Ik weet dat ze in die tijd veel ellende over zich heen kreeg en daardoor erg is verhard, dus ik zou met name luisteren naar haar kant van het verhaal.

Toch zou ik haar ook vertellen over de gevolgen van haar beleid voor mij, om het een gezicht te geven. Ze schafte onze BAG-documenten af, waardoor ik mij op stages niet kon legitimeren; zonder sofinummer kun je in Nederlands niets beginnen. Ik kreeg geen studiefinanciering en ov-jaarkaart, dat was heel frustrerend. We kregen 44 euro per maand aan zakgeld, daar kun je niet van studeren. Zes jaar leefde ik in knagende onzekerheid... Daar heb ik nachten van wakker gelegen. Toch heeft die weerstand – veroorzaakt door haar beleid – me ook sterker en creatiever gemaakt, dus ik zou haar ook bedanken.

Ik zou haast zeggen dat het generaal pardon voor mij het verschil is tussen leven en dood. De ChristenUnie heeft het generaal pardon mede mogelijk gemaakt, dus ik ben de partij heel dankbaar. Dankzij hun inzet en visie is mijn leven honderdtachtig graden gedraaid. Nadat ik het tv-programma

Premier Gezocht won, kreeg ik mails van alle christelijke partijen. De mail van Arie Slob sprak me erg aan. Hij nodigde me uit voor een lunch in de Tweede Kamer en ik woonde een vergadering bij. Ik mocht spreken op hun partijcongres, dat was echt fantastisch. Later heb ik nog een masterclass bij de ChristenUnie gevolgd op advies van Gert-Jan Segers.’

Toekomstig premier?

‘Ik houd van de acute situaties in mijn werk als arts bij de spoedeisende hulp. Je moet continu scherp zijn, want je kunt zomaar in een situatie belanden die voor een patiënt levensbedreigend is. Dat zegt iets over mij: ik heb zolang onder dreiging geleefd, dat ik het nu zelf opzoek. Stabiliteit en sleur vind ik verschrikkelijk.

Met mijn boek *Gelukzoeker* dat net uit is, wil ik mensen motiveren. De kernboodschap is uit mijn leven gegrepen: onder alle omstandigheden is er hoop, een uitweg, een kans. Als mensen mijzelf een gelukzoeker noemen, prima; mijn grootste geluk heb ik hier in Nederland gevonden: God. Wat dat betreft was mijn vlucht uit Armenië het helemaal waard. Sinds ik een levende relatie met Jezus heb, is mijn inspiratie het levende Woord van een God die van mensen houdt. Mijn passie is om voor die mensen te zorgen.

Ik won het tv-programma *Premier Gezocht*, maar heb daarna nog niet de roeping ervaren daadwerkelijk de politiek in te gaan. Net zoals Jozef in Egypte lang moest wachten totdat hij onderkoning werd, wil ik ook wachten op Gods tijd en manier. Het moet niet gebeuren vanwege mijn ambitie en talent, ik wil een bovennatuurlijke zegen.’

Ledenactie

Het boek *Gelukzoeker* van Gor is net verschenen. Bestel het boek met ledenkorting op www.christenunie.nl/ledenkorting

‘Je bent een gebruiksvoorwerp, geen persoon’

Denise (39)

Foto: Eijee Bergwerff

Denise werkte tussen haar vijftiende en vijfentwintigste levensjaar als prostituee. Emotioneel verwaarloosd door haar moeder was dit werk een manier om aan liefde, aandacht en geld te komen. Totdat ze het niet meer kón en wegvluchtte van haar pooier, rechtstreeks in Gods armen.

‘Mijn moeder accepteerde mij niet, omdat ze tijdens haar zwangerschap op een jongetje had gehoopt. Ze ging wekelijks naar een katholieke kerk en vroeg daar vergeving voor de klappen die ze mij gaf. Ik voelde niks bij de kerk, dus ben vanaf mijn twaalfde niet meer gegaan. Op een dag werd ik aangerand op een kinderboerderij. Dat mocht ik van mijn vader niet aan mijn moeder vertellen. ‘Dan zegt ze dat je het zelf hebt uitgelokt’, zei hij. Mijn moeder vond me een slet en een hoer omdat ik met jongens optrok. Ik heb dus nogal verkeerde beelden van seksualiteit meegekregen. Al met al is het niet zo gek hoe mijn leven is gelopen.

Op mijn vijftiende vond mijn moeder me te lastig worden en zette ze mij op straat. Met hulp kon ik diezelfde avond

nog bij een noodopvanggezin terecht. In die maanden heb ik geleerd hoe een gezin hoort te zijn. Liefde, aandacht, geborgenheid – tot die tijd was het me allemaal vreemd. Na vier maanden moest ik weg en kwam ik in een meidenopvanghuis terecht, waar ik na drie maanden weg moest omdat ik een vriendje van een ander meisje had ingepikt.’

Web

‘Toen – ik was inmiddels 19 en woonde in Den Haag – begon de ellende van tippelzones, mannen thuis en seksclubs. Op een avond bleef ik slapen bij een relatief onbekende jongen. Hij deed die nacht niks met me, maar de volgende ochtend maakte hij me ruw wakker en dwong me achter de ramen te gaan staan met de opmerking: ‘Je bent van mij en je doet wat ik zeg!’. Ik zat in het web van een pooier.

Uiteindelijk heeft een klant mij geholpen te ontsnappen. Een spannende tijd, want mijn loverboy was met mij zijn bezit kwijt. Je bent een gebruiksvoorwerp, geen persoon. Ik heb daarna een paar gesprekken met Humanitas gehad en wat nachtjes bij het Leger des Heils geslapen. Maar daarna ben ik weer teruggegaan naar Amsterdam, omdat mijzelf prostitueren het enige was dat ik kon – dacht ik.’

Zwanger

‘Het was lichamelijk zwaar, maar wat het nóg zwaarder maakte, was dat veel mannen je niet alleen als seksmachine maar ook als maatschappelijk werkster gebruiken; ze zijn heel eenzaam en vertellen hun hele verhaal.

Ondertussen kwamen er elke dag mensen van Jeugd met een Opdracht langs met koffie en thee. Ze vertelden mij steeds weer dat Jezus van me houdt. Dat raakte me, want volgens mijn moeder stelde ik niets voor. Bovendien: God kan toch niet van mij houden als ik achter de ramen sta?! Toen ik op een

gegeven moment een miskraam had gehad en echt geen uitweg meer zag, zei ik: ‘Jezus, laat dan maar zien dat U bestaat, stuur maar iemand op mijn pad, of laat iets gebeuren waardoor dit stopt’.

‘Jezus, laat dan maar zien dat U bestaat, stuur maar iemand op mijn pad’

Ik zie het als antwoord van God dat ik na mijn uitroep zwanger werd. Dat was voor mij het laatste duwtje in de rug om met mijn werk te stoppen. Tot dat moment gebruikte ik alle soorten drugs, behalve heroïne, maar toen ik zwanger raakte, ben ik met alles gestopt. Dat kindje heeft mij nodig, dacht ik. Met hulp van Scharlaken Koord ben ik vervolgens bij de VBOK terechtgekomen en startte mijn nieuwe leven.’

Schuldig

‘Momenteel ben ik bijna twaalf jaar samen met mijn huidige partner, een schat van een man! Ik ben moeder van vier kinderen, maar ik heb van mijn eigen moeder nooit geleerd hoe je liefde aan een kind geeft. Daarom vind ik het – mede door de diagnose borderline – weleens moeilijk om mijn kinderen de liefde en aandacht te geven die ze verdienen. Daar voel ik me schuldig over. Dan hoor ik de grote aanklacht: zie je wel, je moeder had gelijk, je bent hetzelfde als zij.

Mijn hele leven heb ik het vooral nodig gehad dat mensen van me hielden om wie ik was. God stuurde die mensen steeds weer op mijn pad. Daarom vertel ik die boodschap nu zelf ook aan vrouwen in de prostitutie.’

‘Mijn
droom
viel in
duigen’

Anne Alles (18)

Foto: Eljee Bergwerff

Anne Alles, studente Commerciële Economie, raakte op haar veertiende zwanger van een vakantie vriend. Waar veel leeftijdsgenootjes voor een abortus zouden kiezen, koos Anne voor het leven. ‘Als je leven weghaalt, komt er altijd iets voor in de plaats: een leegte.’

‘Ik heb een ogenschijnlijk onbezorgde jeugd gehad in Oudewater. Elke zondag gingen we naar een evangelische gemeente in Utrecht. Ik had één grote passie: paardrijden. Met een oude paardenboer heb ik tussen mijn tiende en dertiende nare seksuele ervaringen gehad. Daar begint mijn verhaal.’

Ego strelen

‘De ervaring met die paardenboer heeft bij mij een verkeerde seksuele basis gelegd. Ik werd te jong volwassen. Op mijn veertiende besloot ik dat mijn gezin te saai was en dat ik nóóit zoals mijn moeder wilde worden. Ik wilde het leven ontdekken! Ik merkte dat jongens mij aantrekkelijk vonden. Als onzeker meisje streelde dat mijn ego. In die periode maakte ik thuis vaak ruzie en op school werd ik er ook al regelmatig uitgestuurd.’

Tijdens een zomervakantie in Frankrijk zag ik op een terras een gespierde, zongebruinde jongen. Het werd uiteindelijk een vakantieliefde. Terug in Nederland ontdekte ik al vrij snel zijn minder leuke karaktereigenschappen. Op een woensdag maakte ik het uit, en de zaterdag erna bleek ik zwanger te zijn. Een enorme schok! Mijn droom om hoog in de paardentop te komen en carrière te maken, viel in duigen. Ik was veertien!

Toen ik tegen die jongen zei dat ik nog niet wist of ik het kindje wilde houden, stelde hij me voor de keuze: naar hem teruggaan en samenwonen, of het kind laten weghalen en hem nooit meer zien. Ik zei: ‘Stel dat ik het wil houden, dan heb jij negen maanden de tijd om te bedenken of je de vaderrol op je wil nemen en als gescheiden ouders verder te gaan. Zo niet, dan hoef ik je niet meer te zien.’ Hij koos voor het laatste. Het contact gaat op dit moment met vallen en opstaan. Ik kan hem met liefde benaderen. Mijn dochter Nina* gaat elke maand naar hem toe, als hij bij z’n moeder is.’

Uitgeschreeuwd naar God

‘Ik wilde geen seks voor het huwelijk. Aan mijn seksuele voorlichting ligt het ook niet. Maar ik was veertien en zó naïef... Van ‘voor het zingen de kerk uitgaan’ raak je niet zwanger, dacht ik. Dus wel. Toen ik mijn moeder de zwangerschapstest liet zien, schoten we beiden in de lach – dat zal de spanning zijn geweest. Daarna moest ik keihard huilen.’

Mijn vader was in eerste instantie boos, maar dat hoorde ik pas later van hem. Mijn moeder schoot al snel in de regelmodus. Ze gaf me volledig de vrijheid om het kind te houden of weg te laten halen. Mijn familie zag aan me dat het beter was om het kindje te houden. Maar ze weten ook: als je tegen mij nee zegt, doe ik ja – en andersom.

Ik ben toen naar de Stichting Siriz gegaan en heb met hen de voor- en nadelen van het kindje houden op een rijtje gezet. De lijst met nadelen was langer, maar de voordelen wogen zwaarder, dus was mijn conclusie: ik houd het kindje.

De doorslaggevende factor was dat ik thuis mocht blijven wonen. Daardoor kon ik mijn opleiding afmaken én het kindje een goede thuisbasis geven. Ik heb het weleens naar God uitgeschreeuwd: morgen ga ik naar de eerste de beste abortuskliniek! Maar de volgende dag ging het dan wel weer.’

Abortus als vlucht

‘Ik koos er bewust voor om open te zijn over mijn zwangerschap, zodat er geen praatjes zouden ontstaan. Toen ik het op school net verteld had, riep een brugklasser op de gang: ‘Hé, jij bent toch dat wijf dat zwanger is?!’ Een vierdeklasser reageerde direct: ‘Je houdt je mond over haar, want ze houdt het kind mooi wel!’ Dat was gaaf om te zien; doordat ik open was, durfde men het voor me op te nemen.’

Ik begrijp dat sommige tienermoeders in hun angst toch voor abortus kiezen, als een vlucht, en juist daarom ben ik tegen abortusklinieken. De stap is klein, maar de impact is zo groot. Als je leven weghaalt, komt er altijd iets voor in de plaats: een leegte. Ik ben daarom blij dat ik het kind heb gehouden.’

* Nina is een pseudoniem

Alles Over Hoop, het persoonlijke en kwetsbare verhaal van Anne Alles, is verkrijgbaar bij de boekhandel (ISBN 978-90-79859-24-5) en via www.scholtenuitgeverij.nl

15 jaar ChristenUnie

Foto's: Anne-Paul Roukema

Verleden, heden en toekomst

‘De parel aan de IJssel,’ zegt men wel over Zwolle. Een stad met alle voorzieningen, een prachtige middeleeuwse stadskern, maar ook met de saamhorigheid van een dorp. Zwollenaren Arie Slob, Gerdien Rots en Ruben van de Belt zijn het er over eens: ‘de Zwolse schaalgrootte is heel mooi’. Het drietal vertegenwoordigt het verleden, heden en de toekomst van de grootste ChristenUnie-stad (125.000 inwoners) van Nederland. De partij groeide hier door de jaren heen van twee naar acht zetels.

Gerdien Rots (44) maakte als debuterend lijsttrekker in 2014 mee hoe de ChristenUnie bij de verkiezingen groeide van zes naar acht zetels en daarmee overtuigend de grootste fractie in de gemeenteraad werd. De partij levert twee wethouders, waaronder oud-Tweede Kamerlid Ed Anker, en wordt inmiddels ook versterkt door een kersverse afdeling van Perspectief, opgericht door Ruben van de Belt (24). ‘We hebben nu een club van 25 jongeren die echt wat willen bereiken in en voor de stad.’

Arie Slob (54), die onlangs vertrok als fractievoorzitter van de Tweede Kamerfractie, begon zijn politieke avontuur in 1993 in de Zwolse gemeenteraad. Het waren andere tijden. ‘Met twee zetels voor het GPV. Dat was al groei: Arend van Herwijnen was daarvoor jarenlang ‘eenpitter’.

Verleden

Nu hij uit de Tweede Kamer vertrekt, kijkt Arie er naar uit doordeweeks meer in ‘zijn

stad te zijn, waar hij vijftientig jaar geleden met zijn gezin ging wonen. ‘Inmiddels voel ik me in hart en nieren Zwollenaar.’

Al in het tijdperk van Arend van Herwijnen schreef Arie de stukjes voor het lokale partijblad, draaide mee in de steunfractie en stond hij op een bescheiden dertigste plek op de kieslijst. Toen in 1993 – het GPV had inmiddels twee zetels – fractievoorzitter Van Herwijnen na negentien jaar dienst, plaatsmaakte voor opvolger Bert Kunnen, maakte het latere Tweede Kamerlid een reuzensprong. ‘Bert wilde mij graag naast zich hebben. Dat deed hij heel bewust. Hij voelde aan dat wij goed samen konden werken. En dat was ook zo: we vulden elkaar goed aan. Van plaats dertig belandde ik zo in de gemeenteraad. Bert werd een jaar later wethouder en ik fractievoorzitter. Het was een mooie tijd, waarin ik het vak heb geleerd.’

Oud-Tweede Kamerlid aan het woord

Ed Anker

Wat doet u tegenwoordig?

Tegenwoordig ben ik wethouder in Zwolle, waar ik onder andere de jeugdzorg, ruimtelijke ordening en gezondheidsbeleid in mijn portefeuille heb.

Wat zou u de ChristenUnie willen meegeven?

De ChristenUnie is voor mij altijd een partij geweest die warmbloedige, originele politiek bedrijft. Die manier van politiek bedrijven geeft een onweerstaanbare sprankeling. En die sprankeling vanuit warmbloedige en originele politiek wens ik de ChristenUnie nog lang toe.

2007-2010
VOOR CHRISTENUNIE

“We hebben hier acht zetels en zijn de ChristenUnie-hoofdstad!”

GERDIEN ROTS

RUBEN VAN DE BELT

› ‘Samen met Bert fietste ik door de stad en keek ik naar de weilanden waar nu complete woonwijken staan. Samen schreven we notities met creatieve titels als ‘Wijs met grijs’ over ouderen en ‘Rapper op de trapper’ over het fietsbeleid. Op zaterdagavond ging ik kijken in het uitgaansleven, waar toen veel uitgaansgeweld was. En dat pakten we op in de gemeenteraad. We voerden campagne tegen het gedoogbeleid van coffeeshops. Daar hebben we zelfs nog duizenden handtekeningen voor opgehaald en die aangeboden aan staatssecretaris Erica Terpstra.’

Heden

Arie herinnert zich dat de manier van werken toen wel anders was dan nu. ‘Wij werkten in die tijd alleen met een programma. Daar werd

goed over nagedacht, maar we kenden geen speerpunten, of iets dergelijks. We werkten erg in de breedte, deden veel met infrastructuur. We richtten ons op duurzamere manieren van vervoer en wilden de stad daar op inrichten.’ Gerdien: ‘Dat heeft wel de basis gelegd waarmee we later de fietsstad van Nederland zijn geworden. De fietsstraten die toen, op initiatief van Bert Kunnen, zijn aangelegd, hebben daar echt aan bijgedragen.’

Met de speerpunten van vandaag bouwt de

fractie van Gerdien voort op het brede werk dat toen geleverd is. ‘Wij zijn de verkiezingen in 2014 ingegaan met drie grote speerpunten waar we deze vier jaar keihard aan werken: samen-leven, verstandig investeren en eigentijds verduurzamen.’

Met eigentijds verduurzamen doelt de huidige Zwolse fractievoorzitter ondermeer op een goede omgang met voedsel. Dat sluit aan bij de thema’s waar ook de ChristenUnie-jongeren van de Perspectief-afdeling in Zwolle zich mee bezig houden, vertelt Ruben vol enthousiasme. ‘Wij gaan volgend jaar met de Youth Food Movement de nieuwjaarsborrels van de studentenverenigingen hier voorzien van voedsel dat anders in de klinko zou belanden.’

Toekomst

Ruben is zelf anderhalf jaar geleden betrokken geraakt bij de ChristenUnie. ‘Toen ik in Zwolle ging wonen, vond ik het eigenlijk maar raar dat er lokaal geen Perspectief-afdeling meer was. We hebben hier acht zetels en zijn de ChristenUnie-hoofdstad! Toen ben ik ermee begonnen via social media. In twee werkgroepen - één tegen voedselverspilling en één rondom passend onderwijs - bemoeien we ons nu ook met de lokale politiek.’

Bij het aanwakken van Rubens enthousiasme, speelde Arie zonder het te weten een belangrijke rol, vertelt Ruben. ‘Ik had anderhalf jaar geleden iets op Twitter gezet over jouw boek ‘Altijd in beweging’. Toen nodigde je me zomaar uit om een dagje in de Tweede Kamer te komen. Dat was voor mij zó bijzonder. Het is een van de redenen waarom ik nu zo actief ben.’

‘Ik vind het mooi om je passie te zien en hoe jij dit oppakt’, reageert Arie. ‘Prachtig hoe jonge mensen ook betrokken raken bij de politiek. Er zijn heel veel studenten hier in Zwolle die echt geïnteresseerd zijn. Het is voor de ChristenUnie ontzettend belangrijk dat jonge mensen zich in de politiek interesseren en daar hun christen-zijn tot uitdrukking brengen. Ik hoop dat we dat hier bij de volgende verkiezingen weer terugzien op de kieslijst.’

Nieuwe mensen vinden

Een belangrijke les die Arie in zijn tijd leerde, is dat je er als christelijke partij bent voor de hele samenleving. Daarom zette hij zich ook in voor het openbaar gymnasium in de stad dat het moeilijk had. ‘Sommige mensen vonden dat vreemd, maar voor mij was dat heel logisch. Openbaar en christelijk onderwijs zijn twee kanten van dezelfde medaille. Daar moet je je dus sterk voor maken.’

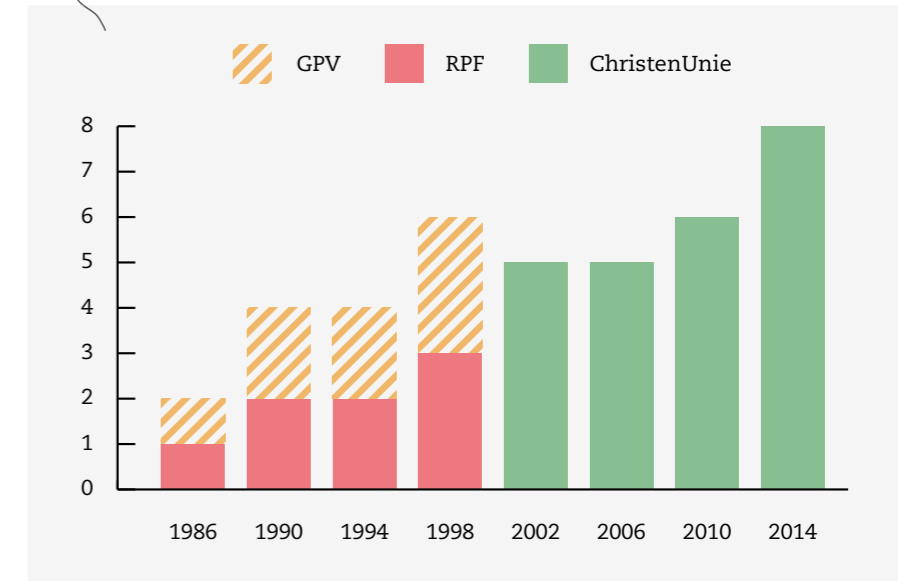
Het is die stellige overtuiging van een herkenbaar christelijke partij die er is voor de hele samenleving, die volgens alle betrokkenen de basis legde voor het succes van de ChristenUnie in Zwolle. Gerdien: ‘Bij de laatste verkiezingen hebben we voortgeborduurd op het fundament dat er al lag. Arend, Bert, Arie, John van Boven (voormalig fractievoorzitter), Janco Cnossen (voormalig wethouder): ze hebben allemaal laten zien dat de ChristenUnie een degelijke en betrouwbare partij is die er wil zijn voor iedereen in de stad. Dat doen we fris en eigentijds, in aansluiting op wat er in de stad gebeurt. Ik denk dat we daardoor bij de laatste verkiezingen ook een nieuwe groep mensen hebben weten aan te spreken. Mensen die eigenlijk een drempel ervaren om op een christelijke partij te stemmen, maar die zien wat wij voor de stad en voor hen betekenen.’

Ruben sluit zich hier bij aan. Volgens hem wil Perspectief hetzelfde doen: ‘Ik ken best veel studenten die niet naar een kerk gaan en vaak niet geloven, maar die wel aangesproken worden door die boodschap van betrokkenheid op de hele stad. Dat vind ik ook heel sterk aan Gerdien, dat ze buiten de kerkelijke kringen haar weg weet te vinden én gevonden wordt.’

Tale Kanaäns

‘Kiezers weten precies wie wij zijn’, licht Arie toe. ‘Kort na de gemeente-

AANTAL ZETELS
IN DE GEMEENTERAAD

“Die moderne netwerksamenleving zit sterk in onze genen en dat zorgt wel eens voor jaloerse blikken van andere partijen”

raadsverkiezingen in 2014 werd ik hier in Zwolle door mensen aangesproken. Ze zeiden dat ze nu voor het eerst ChristenUnie hadden gestemd. Het waren geen christenen. Ze zeiden dat ze dat deden omdat wij duidelijk zijn over wie we zijn, maar in de uitvoering gericht zijn op de hele samenleving. En dat ze ons vertrouwen. Dat is een geweldig compliment. Je moet je C niet klein maken. We hebben bij het CDA gezien wat er dan gebeurt.’ Die partij haalde bij de laatste verkiezingen in Zwolle drie zetels.

Gerdien: ‘Wat wij doen is gebaseerd op uitgesproken christelijke waarden, maar zonder de ‘tale Kanaäns’ te spreken. Bij een debat over bijvoorbeeld de zondagsopenstelling van winkels

brenge we dus de waarde van een rustdag voor het voetlicht. Een collectief rustmoment in het ritme van ons doorgaans drukke bestaan is een cadeau van onze zorgzame Schepper voor de samenleving.’

Middenin de samenleving staan. Dat is een sleutel van het succes in Zwolle. ‘De ChristenUnie is veel meer een netwerkpartij geworden’, zegt Arie. ‘Wij maken verbinding met voedselbanken, eetcafés waar je wordt bediend door mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt, stichting Present, noem maar op.’

Gerdien: ‘Je wordt als christelijke partij wel eens weggezet als verouderd, maar die moderne netwerksamenleving zit sterk in onze genen en dat zorgt wel eens voor jaloerse blikken van andere partijen. Wij willen zijn op die plekken waar onze kiezers actief zijn. Dus komen we bij de voedselbank. Als de kerken een kerstpakkettenactie hebben, dan helpen wij mee die in te pakken. En als onze jongerenorganisatie een nacht zonder dak organiseert, dan slapen wij ook in een kartonnen doos op straat.’ «

Elkaar vinden ondanks verschillende kerkelijke kleuren

Vijftien jaar ChristenUnie is ook vijftien jaar dynamiek en ontwikkelingen in de maatschappelijke opstelling van christenen in een snel veranderende samenleving. Twee mannen die dat dagelijks van dichtbij meemaken zijn predikant Orlando Bottenbley van de Vrije Baptistengemeente Bethel (ruim 3.000 volwassen gemeenteleden) en ChristenUnievoorzitter Piet Adema.

Het zou iets vanzelfsprekends moeten zijn, vindt Orlando Bottenbley. Je leeft, werkt en woont midden in de samenleving, en daar ben je 'een leesbare brief' van Christus. In de Bethel-gemeente in Drachten houdt hij zijn gemeenteleden voor dat de navolging van Christus iets concreets kan betekenen in jouw eigen omgeving: van de buurtvereniging en het vrijwilligerswerk tot de sportclub.

'Het draait bij persoonlijke geloofsgroei niet alleen om je eigen relatie met God,' legt Bottenbley uit. 'Heel belangrijk is ook de manier waarop jij in de samenleving jouw talenten kan gebruiken om Christus zichtbaar te maken. Of je kapper bent, groenteman, verpleegster of manager, dat maakt geen verschil. En ik zie dat dit besef in de evangelische beweging steeds sterker gaat leven. Ik zeg je dit: een reus is bezig te ontwaken!'

Piet Adema: 'Ook ik zie breed om mij heen dat christenen echt iets willen doen in de

samenleving. Er is meer gerichtheid op verbinding met medemensen, ook als die niet gelovig zijn. Er is sowieso minder neiging om je op te sluiten in je ivoren toren. Dat is een winstpunt. Voor mijzelf is dit ook een hele ontwikkeling geweest. Ik ben voluit gereformeerd, in mijn denken en doen. Ik ben dat ook van harte. Maar ik heb wel een nieuw besef gekregen van de bredere geloofswereld, en dat heb ik voor een belangrijk deel aan mijn betrokkenheid bij de politiek te danken.'

'In de ChristenUnie kom je uiteenlopende groepen tegen, van reformatorisch tot evangelisch en katholiek. Het is opvallend dat juist wanneer we als christenen de hand reiken naar de samenleving, dat dan de verschillen eigenlijk meteen wegvallen.'

ORLANDO
BOTTENBLEY

PIET ADEMA

Foto's: Tjerk de Reus

Orlando Bottenbley: 'Dat herken ik. Zo'n tien jaar geleden hebben wij vanuit de Bethel-gemeente serieus overwogen om een evangelische middelbare school op te zetten. Er was onvrede bij ouders over de identiteit van de christelijke scholengemeenschap in Drachten. Het bleek ook haalbaar, zo'n 'eigen' school. Maar voordat we actie ondernamen, stak de directie van de betreffende middelbare school ons de hand toe, met de boodschap: we moeten elkaar niet loslaten, maar het gesprek zoeken. Dat was een geweldig moment! De evangelische school is er niet gekomen! En daar ben ik eigenlijk heel erg blij mee. De middelbare school die er al jarenlang was, maakt nu echt werk van de christelijke identiteit en missie. Het mooie is, dat je elkaar dan vindt, ondanks de verschillende kerkelijke kleuren. Elkaar de hand geven is zoveel mooier dan koers zetten naar een nieuwe vorm van verzuiling.'

Adema: 'Een van de grote voormannen van de christelijke politiek, Groen van Prinsterer, zei in de negentiende eeuw al: protestanten en katholieken hebben elkaar nodig. Dat geldt vandaag nog wel sterker. Ik geloof ook dat tijd er rijp voor is.' 'Een paar decennia geleden zat iedereen in zijn eigen zuil. Dat dit nu heel anders ligt, heeft alles te maken met de buitenwereld. Nu ervaren we dat dáár de focus ligt: in de samenleving. Dan hebben we het over asielzoekers, over armoedebestrijding, over de bescherming van het leven en van

kwetsbare mensen. Het front ligt daar - en niet meer tussen de verschillende geloofsrichtingen. De verschillen mogen wel benoemd worden, maar werken niet meer stagnerend. Dat geldt heel sterk voor de kruisbestuiving tussen evangelisch en gereformeerd. Mensen zien plotseling in dat ze elkaar wederzijds aanvullen.'

Bottenbley: 'Tijdens mijn studie aan de Vrije Universiteit raakte ik diep onder de indruk van de betrokkenheid van gereformeerden op de samenleving. Dat was en is iets waarin gereformeerde protestanten heel sterk zijn. De evangelische wereld legde de focus vanouds bij de persoonlijke relatie met God, om mensen in contact te brengen met Jezus Christus. De maatschappelijke betrokkenheid was onder ons altijd een stuk minder sterk. Maar dat is aan het veranderen. En dat is hard nodig, want ik vind dat de evangelische beweging, die veel liefde heeft voor Jezus Christus, zich nog steeds te weinig bewust is van haar maatschappelijke roeping.'

Adema: 'Mensen confronteren met het evangelie is één ding, maar we hebben inderdaad ook de opdracht van God om actief te zijn in de samenleving, om te bouwen en te bewaren. Maar dat mag ook heel klein zijn, bijvoorbeeld gewoon in de context van je eigen werk. Als je de wereld een beetje beter kunt maken, sta je in dienst van Gods Koninkrijk.'

'Zij maken Christus zichtbaar, elk op zijn of haar eigen plek.'

› 'Maar als jij zegt, er is een reus bezig te ontwaken, moet je die dan ook wat opporren? Met andere woorden, werk je dan ook actief aan toerusting van gemeenteleden om hun plek in de samenleving bewust in te nemen?'

Bottenbley: 'Dat doen we zeker, maar wel met een eigentijds accent. In het verleden werden christenen actief in hun zuilen, of vanuit hun eigen organisaties. Die tijd is voorbij. Dit betekent dat de kerk niet meer zo nadrukkelijk als collectief optreedt in de samenleving. Vandaag komt het aan op individuele gelovigen. Zij maken Christus zichtbaar, elk op zijn of haar eigen plek. Ik denk dat dit past bij de evangelische beweging, deze benadering vanuit een eigen, persoonlijke verantwoordelijkheid.'

Ik voel me sterk betrokken bij de lokale politiek, hier in Smallerland. Mensen uit mijn gemeente heb ik soms ook heel persoonlijk gestimuleerd om een taak in de gemeentepolitiek op zich te nemen. Tegelijk vind ik, in het algemeen gesproken, dat het christelijke geluid in de politiek soms nog wat radicaler mag klinken. We zijn geroepen verbinding te leggen met de samenleving, maar dat mag je getuigenis niet afzwakken.'

Adema: 'Ik snap je punt, maar ik vind het ook lastig om je eenzijdig toe te leggen op radicale getuigenispolitiek. We zitten ook in de politiek om iets te bereiken. Dat kan ook goed samengaan volgens mij. Ik hoor gemeenteraadsleden soms zeggen dat het hun doel is mensen bij Christus te brengen. Dan denk ik: laten we beseffen dat 'recht

doen en gerechtigheid brengen' de taak van politici is. Dat mensen daarin een stukje van Christus herkennen, is natuurlijk mooi. Als je té radicaal eenzijdig wilt getuigen, kun je het contact met de samenleving juist ook weer verliezen. Ik zie Paulus ook sterk de verbinding zoeken als hij op de Areopagus voor de Grieken spreekt. In die lijn mogen we staan, denk ik.'

Bottenbley: 'We hoeven ons niet vast te leggen op één stramien. Paulus zoekt de ene keer verbinding, zoals op de Areopagus, de andere keer getuigt hij, en dan ook heel radicaal. Soms moeten we echt kleur bekennen, een andere keer zoeken we tot het uiterste de samenwerking. Maar ik heb de indruk dat de meeste christenen het liefst de samenwerking zoeken, en het liever niet laten aankomen op een radicaal standpunt. En toch kan dat nodig zijn.'

Adema: 'De huidige paus, Franciscus, spoort ons aan tot radicaliteit op gebied van duurzaamheid. Dat heeft mij getroffen! En dat verbind ik dan ook met radicaliteit: we zullen moeten kiezen vóór de schepping, en ons keren tegen vervuiling en uitbuiting van de natuur. Zo'n radicaliteit is sterk gericht op het welzijn van mens en wereld, is dus echt 'verbindend'. Tegelijk heeft het een getuigend karakter.'

Bottenbley: 'Helemaal mee eens. Duurzaamheid dragen we een warm hart toe, omdat God de Schepper is van mens en wereld. Dat is de beste reden voor betrokkenheid bij de samenleving, in ál haar aspecten'. «

transforming lives and communities

Ervaar hoe het Evangelie van Jezus levens verandert

Heb jij de passie om het levensveranderende Evangelie van Jezus Christus te delen in deze wereld? Doe mee en gebruik jouw gaven in Gods Koninkrijk door te bidden, te geven of zelf te gaan!

www.operatiemobilisatie.nl

BIJBELJAAR 2016

Oud-Tweede Kamerlid aan het woord

Eimert van Middelkoop

Wat doet u tegenwoordig?

Ik verrijk mijn bestaan met een boeket aan activiteiten met een internationale oriëntatie (MINM, Clingendael), kerkelijke (moderamen CIO) en maatschappelijke (kleinkinderen). Daarnaast houd ik lezingen in binnen- en buitenland over zeer verschillende onderwerpen. Voor het overige: cultuur, sport, lezen en reizen.

Wat zou u de ChristenUnie willen meegeven?

Mijn vertrouwen in de partij is onverminderd groot.

1989-2002 VOOR
GPV EN CHRISTENUNIE

- Tentoonstellingen
- Cursussen
- Erasmus
- Beeldenstorm
- Reformatiebijbel
- Bachbijbel
- Bijbelstudiemateriaal
- Conferenties
- Onderzoeken
- Meer

Kijk voor alle activiteiten op www.bijbeljaar2016.nl

Noord-Irak

In oktober was *Joël Voordewind* wederom in Noord-Irak. Hij bezoekt vluchtelingenkampen en kerken, sprak met lokale leiders en keek mee bij de Nederlandse trainingsmissie. vertegenwoordigers van de VN, hulporganisaties en kerken.

Vier vrienden in een vluchtelingenkamp in Erbil. Mensen wonen hier in containers met maximaal 6 personen tegelijk.

Priester Daniël. Op het terrein van zijn kerk in Erbil vangt hij ruim 550 met name christelijke vluchtelingen op.

Een moeder met haar jonge kind. De baby is ook geboren in het kamp. Veel kinderen in het kamp van Vader Daniël worden naar hem of zijn collega Douglas vernoemd.

Dit is Khokhee. Zij verloor haar dochter Baraan bij een bomaanslag van ISIS. Ze is daarna met haar 7 andere kinderen en familie gevlucht. Ze is een Yezidi, dat is een kleine minderheid in Irak.

Joël met een pasgeboren baby in het Yezidi-kamp. Het is een klein kamp met ongeveer 50 mensen en wordt ondersteund door een Nederlandse vrouw, wiens man bij een oliebedrijf in Noord-Irak werkt.

Het vluchtelingenkamp van priester Daniël.

Wat nu?

‘Deze reis liet weer zien hoe belangrijk het is om betrokken te blijven bij lokale hulpverlening in Irak, en niet alleen te focussen op de vluchtelingen in Europa. Ik blijf verder aandacht vragen voor de belabberde situatie van de christenen en Yezidi’s. Zij zijn voor de zoveelste keer op de vlucht voor radicale moslims. Gebed voor hen is hard nodig! Ook maak ik me sterk voor méér militaire steun voor de Koerden om zich staande te houden in hun strijd tegen ISIS. De Nederlandse trainingsmissie wordt hier erg gewaardeerd maar zonder zwaardere wapens en munitie zijn ze niet in staat om de dorpjes en steden van o.a. christenen terug te veroveren. Laten we blijven streven naar recht en gerechtigheid voor deze minderheidsgroepen in Noord-Irak.’

Joël Voordewind
 @joelvoordewind

Dit is Noël, een christen uit Qaraqosh (een Iraakse stad). Hij vluchtte met zijn gezin (6 kinderen) voor ISIS.

Een vrouwenproject van World Vision. Zij worden krijgen hier o.a. computerlessen, naailessen en les in schoonheidsbehandelingen.

Lees meer over Noël, Khokhee en de reis van Joël op www.christenunie.nl/noordirak

Van roepende in de woestijn tot centrale speler

15 jaar christelijke politiek in het Europees Parlement

Meer bevoegdheden voor het Europees Parlement, meer invloed op de Europese besluitvorming, met een open Bijbel. Mooi en pittig werk ten dienste van het koninkrijk van God, Europa en ons land.

Europarlementariër Peter van Dalen is een dankbaar mens, omdat hij de ChristenUnie-SGP mag vertegenwoordigen in het Europees Parlement (EP), maar ook is hij dankbaar over het Europese werk van de afgelopen 15 jaar en de tijd daarvoor.

Een bevlogen Van Dalen vertelt over zijn voorgangers en zijn tijd nu. 'Voor ons allen is het werk in het EP uitdagend geweest. We zien terug op een enorme ontwikkeling waarbij we van veelal roepende in de woestijn tot

centrale speler zijn gegroeid.'

Van Dalen wijst op een aantal grote politieke veranderingen in Europa: 'Het EP heeft aanzienlijk meer bevoegdheden gekregen: van een voornamelijk adviserende instelling in het verleden tot medewetgever op tal van terreinen nu. Dat is te zien in bijvoorbeeld de landbouw, visserij en transport. Daar zet Brussel nu de hoofdlijnen uit, en niet langer de nationale parlementen.'

PETER MET VERBRANDE BIJBEL UIT EGYPTE IN EUROPEES PARLEMENT

Zelfde motto

Van Dalen benadrukt: 'De Europarlementariërs van SGP, RPF, GPV en ChristenUnie hebben altijd onderstreept, dat we moeten samen werken in Europa. Bijvoorbeeld bouwen en bewaren van de Schepping moet je samen doen, klimaatverandering gaat immers over grenzen heen. Tegelijkertijd moet de Europese Unie zich niet overall mee bemoeien. Er moet ruimte blijven voor nationaal beleid in onder andere de gezondheidszorg, het onderwijs of met de pensioenen. Alle jaren was het motto: samenwerking ja, superstaat nee.'

Godsdienstvrijheid

De eerste Europarlementariër van GPV, RPF en SGP, Leen van der Waal, gaf in toespraken en teksten steeds aan dat Europa meer is dan markt en geld. Na hem zeiden Hans Blokland, Rijk van Dam, Bas Belder en Peter van Dalen dat ook. 'Zeker', zegt Van Dalen: 'Een rode draad door al onze werkzaamheden heen is dat we op zijn gekomen voor bijvoorbeeld godsdienstvrijheid. Aanvankelijk werden we vrijwel genegeerd en waren we meestal roepende in de woestijn. Maar nu niet meer. Het EP heeft sinds 2014 een speciale Intergroep Godsdienstvrijheid. In die groep zijn vrijwel alle fracties vertegenwoordigd en namens hen mag ik me als co-voorzitter van die groep inzetten voor godsdienstvrijheid. We zijn op dit belangrijke terrein centrale speler geworden.'

Met veel dankbaarheid vertelt Van Dalen over de oogst die deze Intergroep nu al heeft gebracht: 'Door onze inzet betaalt de EU voor een deel mee aan de proceskosten van de Pakistaanse Asia Bibi, een christin die ter dood is veroordeeld voor belediging van Mohammed en de koran. Door onze inzet gaan de debatten niet alleen maar over mensenrechten maar ook over hét belangrijke mensenrecht godsdienstvrijheid. En dat doen we in nauwe samenwerking met onze partners in de Verenigde Naties en het Amerikaanse Congres. Dat zijn bemoedigende hoogtepunten.'

Schepping

Tegelijk roemt Van Dalen zijn voorgangers op allerlei andere gebieden: 'Onze EP-leden hebben zich altijd intensief bemoeid met sectoren die belangrijk zijn voor Nederland. Vrijwel alle onze Europarlementariërs waren of zijn lid van de EP-commissies landbouw, visserij, transport en milieu. Al vele jaren hebben onze EP-leden zich maximaal ingezet om de belangen van deze sectoren te behartigen en op te komen voor de Schepping.'

De Euro

De invoering van de Euro en de huidige eurocrisis hebben Van Dalen en zijn voorgangers veel beziggehouden, en nog. Een gedreven Van Dalen zegt hierover: 'We hebben steeds gewezen op de risico's van het invoeren van de Euro. En we hebben ons verzet tegen de plannen te komen tot één Europese politieke, economische, monetaire en fiscale unie. Meestal werden we genegeerd. We droegen enkele jaren geleden een alternatief aan om de crisis te bestrijden: Griekse uittreding uit de euro (Grexit), in combinatie met schuldafschrijving voor Griekenland en behoud van hun rechten op deelname aan de Europese fondsen. Ook hierom werd aanvankelijk gelachen. Maar inmiddels hebben toonaangevende economen en politici in binnen- en buitenland ons plan omarmd als een effectief alternatief om de eurocrisis aan te pakken.'

Christelijke fractie

Het Europees Parlement kent fracties van allerlei politieke kleur, maar een eigen christelijke fractie is er (nog) niet. Van Dalen: 'We hopen dat er een dag aanbreekt dat die christelijke fractie een feit is. Samen met collega Bas Belder en vier andere EP-leden uit Duitsland, Slowakije en Polen werken we daar aan. We weten dat het een lange weg is. Het vooruitzicht waarop we hopen is een christelijke fractie met 25 leden uit 7 lidstaten, de minimale eis voor het oprichten van een eigen groep. We zijn benieuwd wat de toekomst ons gaat brengen!'

Europarlementariërs voor SGP en RPF, GPV / ChristenUnie tussen 1984 (eerste zetel in EP) en heden:

1984 - 1997:	Leen van der Waal
1994 - 2009:	Hans Blokland
1997 - 2004:	Rijk van Dam
1999 - heden:	Bas Belder
2009 - heden:	Peter van Dalen

Analyse: 15 jaar ChristenUnie

GELOVIGE STEMMEN

Met het vijftienjarig jubileum én het vertrek van Arie Slob is dit een prachtig moment om de historische balans op te maken. Immers, je zou kunnen zeggen dat met Slob de eerste generatie bepalende gezichten van de ChristenUnie (met mensen als Rouvoet, Huizinga, Van Middelkoop en Schuurman) definitief naar de achtergrond is verdwenen. Wat voor partij laten zij achter? En hoe zag de ChristenUnie er vijftien jaar geleden uit?

Unieke fusie

Als fusiepartij is de ChristenUnie uniek, want bijna nooit vindt er een fusie plaats tussen partijen waarmee het eigenlijk best goed ging. De vier partijen waaruit in 1989 GroenLinks ontstond, verkeerden alle in een crisis. Dat was bij GPV en RPF eind jaren negentig niet het geval. Tezamen hadden zij vijf zetels, meer dan ooit tevoren, en ze lieten een eigentijds christelijk geluid horen dat steeds breder gewaardeerd werd.

Waarom dit succes op het spel zetten met een fusieproject? De verklaring hiervoor ligt in het verleden. Lange tijd heeft de RPF gepleit voor intensieve samenwerking, terwijl het GPV liever vasthield aan haar gereformeerd-vrijgemaakte eigenheid. Beide partijen waren enigszins koppig in hun houding, maar in de jaren negentig ontstond er meer ontspanning. RPF en GPV stelden vast dat er inhoudelijk niets was dat hen scheidde. De belangrijkste verschillen lagen op het gebied van achterban, partijcultuur

en politieke profilering, maar die achtten men overbrugbaar. Na 1996 kwamen de gesprekken in een stroomversnelling en verrassend snel was daar, in 2000, de ChristenUnie.

Twee achterbannen, één project

De nieuwe partij was er aanvankelijk op gericht beide 'bloedgroepen' erbij te houden. Het GPV-deel bestond vrijwel uitsluitend uit vrijgemaakten. Er was grote waardering voor de gedegen, ambachtelijke politiek van partijleider Gert Schutte. Geen getuigenis, maar vooral daden stellen. Die houding leverde Schutte brede waardering op in het parlement.

Daarnaast waren vrijgemaakten gehecht aan de gereformeerde grondslag van hun partij.

Bij het RPF-deel was dit anders. Hier werkten gereformeerden (ook vrijgemaakten), hervormden, evangelischen, baptisten en pinksterbroeders al vele jaren samen. Ook hier wilde men praktische politiek bedrijven,

maar dit ging gepaard met een helder getuigenis van de religieuze drijfveren. Bovendien was er in de RPF nog een theocratische onderstroom: een minderheid die de overheid een actieve rol toedichtte bij het bestrijden van onchristelijke verschijnselen. De partij was meer pluriform dan het GPV.

De ChristenUnie moest deze groepen bij elkaar houden. De geboortepapieren van de partij (de Uniefundering, de Unieverklaring en het kernprogramma) waren vooral hierop gericht. De verdeling tussen GPV'ers en RPF'ers in raden, Staten en Kamers moest evenredig zijn. De beide achterbannen moesten aan het nieuwe project gebonden worden.

Verbreding tot unie van christenen

Aanvankelijk klonk wel eens de kritiek dat de RPF-lijn domineerde. Bij GPV'ers was er vrees dat de ChristenUnie met haar interkerkelijke karakter de facto een uitgebreide RPF zou worden. In de loop van de jaren liep het echter anders. Lokaal en provinciaal bleven vrijgemaakten, met hun bestuurlijke ervaring, een zeer belangrijke rol spelen. Bovendien klonk in de politieke stijl van de ChristenUnie-Kamerleden eerder het praktische dan het getuigende door.

Hier komt bij dat de partij zich heeft verbreed. Ze begon als samenvoeging van twee achterbannen, maar in de loop van de jaren deed de naam van de partij zijn werk: er ontstond een 'unie van christenen'. Steeds meer partijleden vonden het vanzelfsprekend dat een ieder die Christus als redder aanvaardt en zich in de politieke uitgangspunten van de ChristenUnie kon vinden, welkom was als lid. Dat gold dus ook voor katholieken.

Geef geloof een stem

Geleidelijk maakten de oude bloedgroepen plaats voor een nieuwe identiteit. Hiermee groeide ook de pluriformiteit.

Christen-zijn wordt ook bij de ChristenUnie steeds meer individueel beleefd. De veranderingen riepen uiteraard ook vragen op. Is de partij te evangelisch of juist te gereformeerd? Te traditioneel of te sterk geïndividualiseerd? Het evenwicht tussen alle stromingen, die vooral met elkaar delen dat ze Christus willen navolgen, blijft een zoekproces.

'Geef geloof een stem', zo luidt sinds enkele jaren de partijleus. Maar is eenheid in Christus wel genoeg als fundament voor een politieke partij? In het verzuilde verleden was dat eenduidiger: uit een grondslag waarin de Schrift en de Drie Formulieren van Eenheid gemeld waren, volgde vanzelfsprekend een bepaalde politieke koers. Bij de huidige achterban van de ChristenUnie is dat niet meer zo eenduidig.

Met een nieuwe grondslag en een nieuw kernprogramma wilde de ChristenUnie in 2015 inspelen op deze nieuwe situatie. De grondslag verwees nu naar het Credo van Nicea en drie inhoudelijke uitgangspunten: dienstbaarheid, godsdienstvrijheid en menselijke waardigheid. Hiermee erkent de ChristenUnie dat in de hedendaagse context naast een gedeeld geloof ook een nadere inhoudelijke toespitsing nodig is om mensen aan zich te verbinden.

Verlies

In de campagne van 2002 sprak lijsttrekker Kars Veling over de mogelijkheid om toe te treden tot de regering. Dat bleek te ambitieus. Sterker: van de vijf zetels van GPV en RPF bleven er slechts vier over. Veling was in de felle campagne, met de dood van Fortuyn als tragisch sluitstuk, overschreeuwd. Bovendien had Balkenende kiezers weggesnoept. De partij werd verder opgeschud doordat Tineke Huizinga (nummer zeven op de lijst) met voorkeursstemmen was verkozen, waardoor GPV'er Eimert van Middelkoop uit de Kamer verdween. ›

Over de auteur

Dr. Remco van Mulligen is lid van de ChristenUnie en gepromoveerd op het boek *Radicale protestanten*, een geschiedenis van o.a. de ChristenUnie. Hij is momenteel bezig met een boek over voormalig ChristenUnie-senator Egbert Schuurman.

› Toen enkele maanden later het kabinet viel, dwong het partijbestuur Veling om af te treden. Intern was er forse kritiek op de gang van zaken. Op het partijcongres van 9 november 2002 werd de crisis bezworen. Het bestuur bood excuses aan voor de gang van zaken rondom Veling. Van Middelkoop gaf zijn steun aan de kandidatenlijst voor

de nieuwe verkiezingen, met André Rouvoet als lijsttrekker en Arie Slob als enige GPV'er op een verkiesbare plaats. De verkiezingen bleken een herhaling van het jaar ervoor: wederom verloor de ChristenUnie een zetel, wederom werd Huizinga met voorkeursstemmen gekozen.

Frisse oppositiepolitiek

Vanaf dit moment vond de ChristenUnie de weg omhoog. Rouvoet, Slob en Huizinga wisten de aandacht te trekken met frisse oppositiepolitiek. Een 'permanente campagne', geleid door Joël Voordewind, was erop gericht om de achterban ook na de verkiezingen betrokken te houden. Acties als 'Stop de porno', tegen de verkoop van pornotijdschriften in boekhandels, en 'Meer hoop zonder dope', als aanklacht tegen de acceptatie van drugs, waren zeer succesvol. Tineke Huizinga viel op door haar sterke verzet tegen het asielbeleid van Rita Verdonk. De partij profileerde zich nadrukkelijk op

sociaal vlak, met als gevolg dat staatssecretaris Joop Wijn schertsend sprak van 'rooie Rouvoet'. Dat de ChristenUnie-leider hem hierop een fles 'rooie Wijn' aanbood, tekent de ontspannenheid waarmee in deze jaren politiek werd bedreven. Het grootste succes van deze periode was het referendum over de Europese Grondwet, waarbij Rouvoet bekendheid kreeg als een van de meest eloquente vertegenwoordigers van het 'nee-kamp'.

Kabinetsdeelname

De beloning was groot toen de ChristenUnie in november 2006 steeg van drie naar zes zetels – nog altijd het hoogste aantal ooit bereikt. Een half jaar later was het succes bij de verkiezingen voor de Provinciale Staten nog groter, waarna het aantal zetels in de Senaat eveneens verdubbelde. De ChristenUnie zat intussen in de regering, met Rouvoet als vicepremier van het vierde kabinet-Balkenende. Dit was

Foto: Gerhard van Roon

voor de ChristenUnie zeer leerzaam. Voor het eerst moest de partij balanceren tussen het compromis in de coalitie en de kritisch meekijkende achterban.

Rouvoet, Van Middelkoop en Huizinga worstelden als bewindslieden met moeilijke dossiers. In het kabinet vormde de partij de lijm tussen CDA en PvdA – twee partijen die het zonder de ChristenUnie nooit drie jaar met elkaar hadden uitgehouden. In het regeerakkoord was het geluid van de ChristenUnie ook duidelijk terug te zien. Toch had de partij soms moeite om haar authentieke gezicht te laten zien. In de campagne van 2010 moest Rouvoet lijsttrekker zijn, maar tegelijk het kabinetsbeleid verdedigen. Tegen de achtergrond van de ongeschreven politieke wet dat de kleinste regeringspartij bij de volgende verkiezingen altijd verliest, viel de terugval van de ChristenUnie van zes naar vijf zetels eigenlijk mee.

Slob als spil van de C3

Eventjes leek de partij van haar a propos. Terug in de oppositie, onder leiding van Rouvoet, kon ze moeilijk haar draai vinden. Nu leek ineens de SGP de wind mee te hebben, als gedoger van het eerste kabinet-Rutte, terwijl de ChristenUnie zich fel afzette tegen de PVV, die het kabinet eveneens steunde. In 2011 vertrok Rouvoet en werd Arie Slob partijleider. Toen in 2012 Wilders het kabinet opblies, greep Slob zijn kans om de ChristenUnie neer te zetten als positief meedenkende partij. Sindsdien

was hij betrokken bij elke deal die het kabinet sloot met de oppositie. Slob was de spil van de 'C3', de drie constructieve oppositiepartijen (D66, SGP en ChristenUnie), maar durfde ook te dreigen met het intrekken van zijn steun, als de concessies van het kabinet hem niet aanstonden.

Bij de verkiezingen van 2012 stabiliseerde de ChristenUnie zich. Dat is sindsdien zo gebleven. Slob's ontspannen stijl, sociale vaardigheid en nuchtere humor werkten verbindend, niet alleen in het Haagse politieke spel, maar ook richting de achterban, die na Balkenende IV kritisch naar de partij

keek. In november 2015 maakte Slob zijn aftreden bekend. Rondom zijn opvolger, Gert-Jan Segers, startten meteen speculaties over diens vermogen om de partij weer electoraal te laten groeien. Segers is een politicus met een heldere visie, die wellicht in staat is om nieuwe wegen in te slaan en nieuwe kiezersgroepen aan te boren. ›

Oud-Tweede Kamerlid aan het woord

Dick Stellingwerf

Wat doet u tegenwoordig?

Ik mag momenteel waarnemend burgemeester zijn op het mooie eiland Schiermonnikoog. Het is de kleinste meest noordelijk gelegen gemeente van Nederland. Ik was hiervoor burgemeester van de gemeente Lemsterland. Deze gemeente is opgegaan in de nieuwe gemeente De Fryske Marren.

Wat zou u de ChristenUnie willen meegeven?

Ik hoop van harte dat de ChristenUnie en al haar volksvertegenwoordigers, maar ook haar leden, in het hedendaagse hectische maatschappelijke klimaat, het hoofd koel en de rug recht houden. Dat zij, omdat zij zich laten normeren door Gods Woord en zich gedreven weten door Gods liefde voor mensen, een baken van standvastigheid mogen zijn in deze samenleving op drift.

2001-2003
VOOR CHRISTENUNIE

Christelijk-sociaal

› Inhoudelijk is de ChristenUnie stabiel op een typisch christelijke manier: op strikt feitelijk niveau, bijvoorbeeld kijkend naar de inhoud van de verkiezingsprogramma's, is er zeker continuïteit te zien. Intussen worden er wel steeds andere accenten gelegd en verandert ook de toon, wat impliceert dat de inhoud wel degelijk verandert.

De definitie van de koers als christelijk-sociaal illustreert dat perfect. Het gaat hier om een visie op de samenleving en op de relatie tussen overheid en burger. De ChristenUnie wil 'publieke gerechtigheid' nastreven, en verwacht het allereerst van de samenleving: gezin, school, bedrijf, enzovoorts. Tegelijk wil de partij ook dat de overheid een vangnet biedt voor wie maatschappelijk buiten de boot vallen. Vanuit die christelijk-sociale traditie steunden GPV en RPF in de jaren tachtig de afbraak van de verzorgingsstaat, terwijl de ChristenUnie twintig jaar later vanuit dezelfde gedachte de doorgeschoten privatiseringen bekritiseerde en de rol van de overheid als schild voor de zwakken onderstreepte. Dezelfde ideeën, andere toepassing.

Links-rechts?

Balkenende IV is door de ChristenUnie wel getypeerd als een 'christelijk-sociaal kabinet'. Tussen CDA en PvdA voelde de partij zich prettig. Toen de ChristenUnie in de oppositie kwam, pleitten sommigen ervoor om de term christelijk-sociaal helemaal af te schaffen en aansluiting te zoeken bij het conservatisme van de SGP. Dat is niet gebeurd, maar onder Slob is de discussie over christelijk-sociaal en 'links versus rechts' wel verstomd.

Het naar de achtergrond verdwijnen van de links-rechtsdiscussie kan te maken hebben met een verschuiving van de ChristenUnie op dit vlak. Vanaf 2010 vond er een herbezinning plaats op de rol van de overheid. Het Wetenschappelijk Instituut levert hieraan een bijdrage met het project 'Christelijk Sociaal 2030'. Onderzoek van politicoloog André Krouwel laat zien dat de ChristenUnie in sociaal-economisch opzicht de laatste vijf jaar meer naar rechts is opgeschoven. De partij is na Balkenende IV kritischer geworden over de rol van de overheid.

Islamvisie

Een andere verandering die plaatsvond betrof de houding ten opzichte van de islam. Tien jaar geleden domineerde bij de ChristenUnie een 'rechtsstatelijk' geluid: aan de hand van de godsdienstvrijheid benadrukte Rouvoet consequent dat moslims dezelfde rechten en vrijheden hebben als ieder ander. Egbert Schuurman ging nog verder, door raakvlakken met de islam te zoeken in het bekritisieren van de Nederlandse seculiere cultuur. De laatste jaren is binnen de ChristenUnie een sterker islamkritisch geluid opgekomen. In

2011 verklaarde senator Roel Kuiper dat hij het christendom 'superieur' achtte aan de islam. Ook bij Segers is dit kritische geluid over de islam te horen – overigens naast het zoeken naar raakvlakken en het verdedigen van de godsdienstvrijheid. Op de letter is de islamvisie van de ChristenUnie door de jaren heen consistent, maar kijk je naar

toon en accentuering, dan is wel degelijk een inhoudelijke verandering zichtbaar.

Oecumene van het hart

De toekomst moet uitwijzen of Gert-Jan Segers de ChristenUnie electorale groei kan brengen. De aard van de

partij is echter wel zo, dat zij liever vijf parlementariërs levert met een duidelijk christelijk geluid, dan vijftientig die het allemaal niet meer zo goed weten.

Christenen uit alle denominaties zijn welkom en de grondslag ademt een oecumenische geest. Deze geest is sterk verwant aan de 'oecumene van het hart' zoals de EO die al vele jaren uitdraagt. Op congressen hebben de psalmen en gezangen uit de GPV- en RPF-tijd deels plaatsgemaakt voor evangelische liederen.

De partij kiest voor een expliciet christelijk geluid en lijkt zich het best thuis te voelen in de marge van de macht, niet in het centrum ervan. Toen ze mocht meeregeren, was de druk om compromissen te sluiten zo groot, dat haar specifieke identiteit eventjes zoek leek te raken.

Oud-Tweede Kamerlid aan het woord

André Rouvoet

Wat doet u tegenwoordig?

Sinds mijn vertrek uit de politiek combineer ik een aantal (neven)functies; mijn hoofdfunctie is Voorzitter van de brancheorganisatie Zorgverzekeraars Nederland.

Wat zou u de ChristenUnie willen meegeven?

De ChristenUnie staat in een rijke traditie van kritische doorlichting van cultuur en samenleving vanuit een uitgesproken, christelijk-sociale politieke visie. Mijn wens is dat de ChristenUnie zich blijft onderscheiden door haar praktische politieke keuzes en haar beoordeling van wetgeving en beleid te baseren op fundamentele beschouwingen en daarbij niet te benauwd is om zonodig dwars op de rijrichting van de cultuur te liggen. Laat onze politiek zó principieel, zichtbaar en relevant zijn; constructief waar het kan, tegendraads waar het moet.

1994-2011 VOOR RPF EN CHRISTENUNIE

De ChristenUnie voelt zich prettiger als gedoger die hier en daar punten weet te scoren en intussen breed waardering oogst vanwege haar integriteit en stabiliserende invloed. Met dank aan onze chronisch instabiele politiek, kan de ChristenUnie die rol vermoedelijk nog jarenlang uitbuiten.

Ronduit relaxed

De kabinetsdeelname en de nasleep daarvan waren voor de ChristenUnie een beproeving. De partij ging op zoek naar zichzelf, herpakte zich en heeft nu een uitstraling die ronduit relaxed genoemd mag worden. Lokaal en provinciaal mag de ChristenUnie steeds vaker gaan meebesturen. Voor een kleine partij heeft ze een ongekennde invloed. Landelijk staat er een divers team dat groeit in deskundigheid. Carola Schouten wordt breed gewaardeerd voor haar expertise op financieel-economisch gebied. Carla Dik heeft verrassend snel indruk gemaakt als woordvoerder op het terrein van de zorg. Joël Voordewind laat het sociale gezicht van de ChristenUnie zien, onder andere in de vluchtelingen crisis. En Gert-Jan Segers is typisch een moderne partijleider: authentiek, open, uitgesproken en optimistisch. In een tijd waarin mensen vooral stemmen op een persoon, een gezicht, is dat een waardevolle eigenschap.

De grootste uitdaging blijft het zoeken naar relevantie voor een christelijke politiek in een grotendeels seculiere samenleving. Met deskundige en tot de verbeelding sprekende politici slaagt de ChristenUnie daar de laatste jaren zeer goed in. Dat belooft veel voor het tijdperk-Segers. «

GERT-JAN SEGERS VERWELKOMT HET NIEUWE CHRISTENUNIE TWEDE KAMERLID Eppo Bruins

De toekomst van de ChristenUnie

Vier van onze jonge politieke talenten vertellen over hun motivatie voor christelijke politiek.

IN SAMENWERKING
MET PERSPECTIEF

Perspectief
ChristenUnie jongeren

Sander van 't foort

'Ik vind het prachtig om tijdens een ChristenUnie-congres te horen waar onze politici zich lokaal, regionaal en landelijk voor inzetten. Wij geven onze normen en waarden concreet vorm via de politiek. Geef geloof een stem is geen holle frase, maar is daadwerkelijk van betekenis binnen de CU.'

 Gemeenteraadslid Renswoude

 twitter.com/sanderfoort

Wie is jouw politieke voorbeeld?

'Gert-Jan Segers. Hij is sinds zijn Kamerlidmaatschap nog steeds bescheiden gebleven. Het is inspirerend om te zien hoe hij zich inzet voor protestanten. Desondanks zijn overvolle agenda vindt hij met enige regelmaat tijd om naar Renswoude te komen om met ons campagne te voeren of om ons een hart onder de riem te steken tijdens onze ALV.'

De toekomst

Marije Baars-Mulder

'Ik zet me in omdat ik denk dat we met het christelijke, sociale en duurzame geluid van de ChristenUnie de wereld een klein beetje mooier kunnen maken.'

 Gemeenteraadslid Sliedrecht

 twitter.com/marijemul

Wie is jouw politieke voorbeeld?

'Carola Schouten. Ik vind haar een sterke, intelligente vrouw die zaken weet te regelen.'

Dico Baars

'Politiek draait voor mij om dienstbaarheid en gerechtigheid. Grote woorden, dus kort samengevat betekent dit dat ik mét God in deze wereld een verschil wil maken.'

 Gemeenteraadslid Zederik

 twitter.com/dicobaars

Wie is jouw politieke voorbeeld?

'De manier waarop Eerste Kamerlid Roel Kuiper diepgang brengt in het ChristenUnie verhaal spreekt mij enorm aan. Ook lokaal is het steeds weer een uitdaging om op basis van die grote woorden concrete beslissingen te nemen. Als senator verbindt Kuiper de kernwaarden van de ChristenUnie aan de actuele politiek.'

Ixora Balootje

'Het uitgangspunt van de ChristenUnie om politiek te bedrijven vanuit Bijbelse principes ligt mij persoonlijk als christen enorm. Ik zie het als een enorme uitdaging - maar zeker geen onmogelijke - om Gods liefde vanuit de politiek te laten zien aan de mensen. Niet met de Bijbel als wetboek, maar als richtingwijzer voor een stabielere, sterkere en vreedzamere samenleving.'

 Provinciale Statenlid Zuid-Holland

 twitter.com/ixorasb

Wie is jouw politieke voorbeeld?

'Carla Dik-Faber is voor mij persoonlijk op dit moment een voorbeeld. Zij heeft mij erg geraakt met een recent thema: ieder mens telt en elk mens is waardevol. Haar passie en haar drive om op te komen voor mensen met het syndroom van Down heeft mij persoonlijk in het hart geraakt. Elk mens is gelijk, los van syndroom, ziekte of afkomst. De wijze waarop zij dit vertolkt is een simpel principe vanuit de liefde. Heb je naast lief net zoals je jezelf liefhebt.'

‘Laat de Geest waaien!’

Interview met
Peter Blokhuis en Rob Nijhoff

De ChristenUnie heeft 15 mooie jaren achter de rug. Welke toekomst heeft de partij vóór zich? Mensen binden zich minder snel aan partijen, en veel christelijker lijkt Nederland er niet op te worden. Peter Blokhuis, oud-voorzitter van de ChristenUnie, en WI-onderzoeker Rob Nijhoff benoemen liever nieuwe openingen dan te somberen. Twee filosofen over de toekomst van christelijke politiek. Als dat maar goed gaat...

Mensen binden zich steeds minder aan politieke partijen. Is dat erg?

RN: Politieke partijen zijn nog altijd erg waardevol. Ze vervullen een cruciale en unieke rol: ze verenigen politieke ambities in een programma, ‘scouten’ en begeleiden politici.

PB: Als er geen politieke partijen zouden zijn, zouden ze morgen worden opgericht. Hooguit in een iets andere vorm.

RN: Instituten zijn niet heilig; het gaat om hun doel. De waarde van een partij als de ChristenUnie zit er ook in dat ze toegang verschaft tot de christelijke traditie. Bij de SP kun je als christen actief zijn, maar je zult er niet het brede christelijk-politieke verhaal tegenkomen.

Is de ChristenUnie wel ingesteld op een netwerksamenleving van individuen?

PB: De ChristenUnie is daar uitstekend voor toegerust. Het is een partij van bezielde individuen. Het gaat uiteindelijk om de Geest die leven brengt, ook door organisaties heen.

RN: In de Nederlandse samenleving zie je een brede beweging van actieve christenen, ieder vanuit zijn eigen invalshoek. De ChristenUnie heeft daarbij een eigen rol vanuit de politiek. Het is mooi dat christenen uit diverse kerken zich in deze partij herkennen. Er zijn ook christenen die kiezen voor andere, ook niet-christelijke partijen. Laten we ontspannen het gesprek aangaan over die verschillende keuzes. Christenen zouden elkaar minder moeten bestrijden en meer moeten opzoeken, ook in de politiek. In Wat is wijsheid? bepleit ik een PolitiekC: een netwerk van christenen gericht op de politiek.

PB: Die PolitiekC-gedachte spreekt mij erg aan. De ChristenUnie is niet meer gesloten, zoals christelijke partijen in de tijd van de verzuiling. Overal zijn openingen. Laten we goede ideeën opzuigen, waar ze ook vandaan komen. De ChristenUnie doet dat goed.

Netwerken en verbinden: allemaal leuk en aardig, maar zonder leden kom je als partij niet ver.

PB: Ledenaantallen nemen inderdaad af, maar geen paniek. Sympathie is een half lid! Leg zoveel mogelijk lijntjes, met behoud van identiteit! Identiteit behoud je niet door een elite die naar zuiverheid streeft, maar door de leden. Meer interne partijdemocratie is daarom een goede stap.

RN: In de grondslag van de ChristenUnie wordt de geloofsbelijdenis van Nicea genoemd. Ik hoop dat dat werkt als een gezamenlijke goede Bron om uit te drinken, meer dan als een formeel identiteitshek om de partij heen.

Hoe zouden jullie de identiteit van de ChristenUnie typeren?

PB: Getuig van de hoop die er in je is. In de greep van de Geest! Gert-Jan Segers moet niet zelf willen scoren, als een soort Pechtold. Wees dienstbaar, zoals we zongen bij de oprichting van de partij: ‘Samen in de naam van Jezus’.

RN: De ChristenUnie staat in een christelijke traditie, die voortdurend zijn waarde bewijst. Breng die wijsheid in in debatten.

PB: Die traditie is belangrijk; tenminste, als we die telkens weer laten gloeien en doordenken met het oog op actuele kwesties. Daar is het Wetenschappelijk Instituut voor!

RN: Die traditie is een gereedschapskist voor actuele vraagstukken. Het denken van Herman Dooyeweerd, bijvoorbeeld, biedt de scherpste röntgenfoto van de samenleving die ik ken. Een voorbeeld? Een ziekenhuis is geen bedrijf, want zorg heeft een principiële ander karakter dan economie.

Is de partij klaar voor de komende 15 jaar?

PB: Als voorzitter heb ik veel Kiesverenigingen bezocht. Maar weinig leden bezochten de lokale vergaderingen. Mijn advies: kies een actueel thema, en ga daar met andere clubs over in gesprek. Dat is typisch een PolitiekC-benadering. Laat de Geest er doorheen waaien!

RN: Hou het zelfvertrouwen dat je echt iets te

vertellen hebt. Laat de christelijke traditie niet negatief framen; die heeft zoveel goeds opgeleverd! Kloosters waren eeuwenlang dé centra van zorg en beschaving. Monniken zorgden voor zieken en armen, gaven onderwijs, enzovoort. Dat zie je nu terugkomen in het ‘Kleiklooster’ in Amsterdam: zorg voor elkaar en voor mensen om hen heen. Wees trots op die traditie!

PB: En blijf luisteren. Wat leeft er onder de achterban? Veel bestuurders zijn het contact met de werkelijkheid kwijtgeraakt. Dat mag niet. Politici zijn volks-vertegenwoordigers. Door luisteren moet de politicus tot – afgewogen – beslissingen komen. Beslissen vergt moed. En wijsheid!

Herman Dooyeweerd

Herman Dooyeweerd (1894-1977) was filosoof, en hoogleraar aan de Vrije Universiteit. In zijn Wijsbegeerte der Wetsidee stelt hij dat God de wereld ordelijk geschapen heeft, met onderscheiden wetten voor de afzonderlijke aspecten van die wereld.

Het Kleiklooster

Het Kleiklooster is een kleine leefgemeenschap in de Amsterdamse Bijlmer. Door er voor elkaar en voor anderen te zijn in lief en leed wil deze gemeenschap het geloof in Jezus handen en voeten geven. Het Kleiklooster biedt onder meer ruimte aan mensen die een plek nodig hebben om op adem te komen, of behoefte hebben aan bezinning.

Peter Blokhuis en Rob Nijhoff

Peter Blokhuis was voorzitter van de ChristenUnie van 2005 tot 2012, o.a. tijdens kabinetsdeelname van de ChristenUnie. Ook was hij jarenlang lector aan de CHE.

Rob Nijhoff is senior onderzoeker bij het Wetenschappelijk Instituut van de ChristenUnie en publiceert daar begin 2016 het boek *Wat is wijsheid? De toekomst van christelijke politiek*.

Kijk op www.wi.christenunie.nl/politiekewijsheid

Israël Idoed

Reizen

De specialist op het gebied van reizen met als doel verdieping in Gods woord in relatie tot Israël

Gaat u samen met ons op reis om inzicht te krijgen in het leven van de aartsvaders Abraham, Izaäk en Jacob?

Israël Idoed Reizen organiseert christelijke reizen die een verbinding leggen tussen het land en het volk van Israël. Ontdekkingsreizen naar Bijbelse plaatsen, gericht op onze joodse wortels. Daarnaast maakt u kennis met het dagelijks leven in Israël. Ontdek Israël op geheel andere wijze, een ervaring om nooit meer te vergeten.

Shalom lehitraot!

T. 0314- 363 280 | E. info@israelidoedreizen.nl
www.israelidoedreizen.nl

Wij bieden u tien verschillende reisprogramma's door Israël:

- Bemoedigingsreis (8 dagen)
- Israël vanuit het hart (10 dagen)
- Verdiepingsreis (11 dagen)
- Profetische reis (11 dagen)
- Loofhuttenfeest reis (15 dagen)
- Israël Ontdekkingsreis (11 dagen)
- Israël Natuur reis (11 dagen)
- Verbindingsreis (15 dagen)
- Israël in Woord en beweging (11 dagen)
- Israël vanuit het hart & Jordanië (15 dagen)

Wij geloven in herstel

Christelijke GGZ het adres voor psychologische en psychiatrische hulp.

- Cruciaal (088) 111 9 000
- In de Bres (0512) 58 40 70
- Stagg (030) 63 77 071

cGGZ biedt Specialistische en Basis GGZ bij klachten zoals angst, depressie, autisme, AD(H)D, dwang, emotionele of gedragsproblemen, relatieproblemen, stress, burn-out. Hulp aan volwassenen, ouderen en jongeren.

Onderdelen van leliezorggroep.nl

Perspectief
 ChristenUnie-jongeren

Lustrumcongres

3 OKTOBER
 IN UTRECHT

Symposium
 3 oktober 2015
WAT IS JOUW (VER)DIENMODEL?
 15 JAAR
 Perspectief
 ChristenUnie-jongeren

EEN ANDER EN KRIJGT WAT JE VERDIENT
 -MARK RUTTE

De ChristenUnie-jongeren van Perspectief vierden dit jaar hun 15-jarige bestaan met een uniek lustrumcongres. Met diner, dans, muziek, en gasten als premier Mark Rutte, filosoof Rutger Bregman, Tineke Ceelen van Stichting Vluchteling en Cornel Vader van het Leger des Heils.

LUSTRUMCONGRES
 DINER & FEEST

Wie is Eppo Bruins?

GETROUWD SINDS 1993
MET MARLIES, TWEE ZOONS VAN
20 EN 18 JAAR

GEBOREN OP
19 SEPTEMBER 1969

GEWERKT BIJ FOM, MIT, UNIVERSITEIT
LEIDEN EN TECHNOLOGIESTICHTING STW

KERKT BIJ
BAPTISTENGEMEENTE ICHTHUS
IN ALPHEN A/D RIJN

STUDIE EXPERIMENTELE NATUURKUNDE,
UNIVERSITEIT UTRECHT

WAAR GA JE GRAAG NAAR
OP VAKANTIE? ZWITSERLAND,
ISRAEL

MUZIEKINSTRUMENT:
PIANO, BASGITAAR

HOOFDREDACTEUR
DENKWIJZER

GEPROMOVEERD IN 1995
OP DE MAGNETISCHE VORMFACTOR
VAN HET NEUTRON

WAT ZIJN JE HOBBIES?
LID VAN BALLOONING TEAM, HEBBREEUWS,
KOKEN EN BOSWANDELING MAKEN

HEKEL AAN?
MENSEN DIE DRINGEN BIJ
DE TREINDEUREN

Waarden vol leven

Waarom ik de politiek in ga

Lang werd de politiek gedomineerd door de tegenstelling links-rechts. Die tegenstelling is de laatste jaren nagenoeg verdwenen, of wordt slechts kunstmatig opgezocht om politieke verschillen te profileren. Ik denk dat de verhouding christelijk - niet-christelijk daarentegen steeds meer zichtbaar zal worden. Waarom denk ik dat?

In 2014 heeft de overheid een folder uitgebracht met daarin beschreven wat dé kernwaarden van zouden Nederland zijn: Vrijheid, Gelijkheid en Solidariteit. Wat men in die karakterisering vergeet, is dat die drie woorden voor iedereen wat anders kunnen betekenen..

Onder vrijheid kan de Nederlander anno 2015 zomaar verstaan dat kinderen op school niet door de een of andere geloofsrichting mogen worden geïndoctrineerd. Maar de ChristenUnie verstaat onder vrijheid juist dat ouders het recht hebben om hun kinderen het onderwijs te bieden dat past bij de opvoeding die zij voor hun gezin hebben gekozen.

Gelijkheid betekent in Nederland - blijkbaar - dat een belastingstelsel zo moet worden veranderd totdat beide ouders via belastingprijkels worden 'gestimuleerd' om te werken. De ChristenUnie is van mening dat er pas echte gelijkheid is als een echtpaar zelf kan bepalen wie van hen werkt en hoeveel - en dat dat niet door belastingregels wordt gedictieerd.

Solidariteit kan in Nederland zomaar betekenen dat er van je verwacht wordt dat je het eens bent met wat de meerderheid van de Tweede Kamer in de wet heeft laten vastleggen. Voor de ChristenUnie betekent solidariteit dat er oog is voor minderheidsstandpunten, voor gewetensbezwaarden en voor degenen die over het hoofd worden gezien.

Christelijke politiek is niet links of rechts, maar gaat dwars in tegen de heersende politieke stroming dat alles objectief meetbaar is, dat je alles kunt doorrekenen, dat de samenleving maakbaar is en dat de overheid kan bepalen wat we moeten vinden en denken.

Toen ik besloot om me verkiesbaar te stellen voor de ChristenUnie was ik juist bezig met een zoektocht naar wat de God van Israël van mij vraagt - van mij als volger van Jezus die midden in een seculiere samenleving staat. Ik kwam terecht bij de profeet Jesaja: Brood delen met de hongerige, onderdak bieden aan armen zonder huis, iemand kleden die naakt rondloopt, je bekommeren om je medemensen. God belooft in Jesaja 58: 'Dan zal uw licht doorbreken als de dageraad en uw wond zich spoedig sluiten; uw heil zal voor u uit gaan, de heerlijkheid des Heren zal uw achterhoede zijn. Als gij dan roept, zal de Here antwoorden; als gij om hulp roept, zal Hij zeggen: Hier ben Ik.'

Ik wil als christen-politicus een principieel geluid laten horen in een politiek waar alles maar rondkabbelt in het grote midden. Zoals Jezus de gewoontes van de heersende klasse veroordeelde en met Zijn boodschap de samenleving op zijn kop zette. Heel graag wil ik, in al mijn gebrokenheid, lijken op mijn Heer. Dagelijks wil ik zeggen: Heer, hier ben ik. Met mijn kennis, mijn talenten, mijn energie, mijn doorzettingsvermogen, mijn hart - laat het de uwe zijn.

Eppo Bruins
Tweede Kamerlid ChristenUnie
@eppobruins

DE TOEKOMST

Uitdagingen en kansen voor christelijke politiek

Waarom christelijke politiek? Die vraag is wel gesteld bij de oprichting van de ChristenUnie vijftien jaar geleden. En die vraag kwam de afgelopen jaren geregeld terug. Hoe zal het de komende vijftien jaar zijn? Wat komt er allemaal op ons af? En zijn wij dan nog steeds in staat een overtuigend antwoord te geven op de vraag: waarom christelijke politiek?

Trendwatches

Wie zich aan voorspellingen waagt, doet er goed aan te beginnen met bescheidenheid. Denk maar eens terug aan het jaar 2000, toen de ChristenUnie werd opgericht. Velen hadden het gevoel dat 'het einde van de geschiedenis' was aangebroken. Het leek de definitieve overwinning van de liberale democratie. Het waren de Paarse jaren van economische voorspoed, van vrijheid en welvaart. Maar nog in datzelfde jaar sprak Paul Scheffer over het multiculturele drama. Met de aanslag op de Twin Towers werd terreurdreiging een thema waar we niet meer omheen konden. In Nederland bleek een diepe cultuur van onbehagen te bestaan, verwoord door wijlen Pim Fortuyn. Waarden en normen kwamen terug op de politieke agenda. We kregen te maken met social media en de smartphone, met wereldwijd grote gevolgen, denk aan de zogenaamde Arabische lentes. De welvaartsdroom spatte uiteen door de financiële crisis. De toekomst van de euro, van Europa of gewoonweg van het hebben van een baan verloren hun vanzelfsprekendheid. Wie kan zeggen wat de toekomst brengt? 'U weet niet eens hoe uw leven er morgen uitziet', zo houdt apostel Jacobus ons voor.

Met deze broodnodige bescheidenheid is het wel waardevol na te denken over de toekomst, over de vraag welke nieuwe kwesties zich aandringen in de politiek. We zetten het hieronder even wat

scherp neer, problematiserend en daardoor lijkt het soms misschien pessimistisch. Vanuit de kernwaarden van de ChristenUnie zoeken we de mogelijkheid om op een positieve manier om te gaan met deze uitdagingen. Soms met oplossingen, soms door het gesprek over antwoorden verder te voeren.

Wereldwanorde

De wereld om ons heen is veranderd en verandert nog steeds snel. Tot de jaren negentig was er sprake van een redelijk stabiele wereldorde, rondom de machtsstrijd van het kapitalistische westen tegenover het Oostblok (waarin de eerste domineerde). Maar de wereldorde van weleer is wereldwanorde geworden.

1. Het Westen krijgt uitdagers

De Westerse invloed en moraal worden permanent uitgedaagd. Rusland is gevallen, maar weer opgestaan met de realpolitiek van Putin. China is een economische macht van internationale betekenis geworden en gaat confrontaties in de regio, bijvoorbeeld om olievoorraden in de zee, steeds minder uit de weg. Ondertussen vielen dictaturen in Noord-Afrika en het Midden-Oosten een voor een en maakten plaats voor permanente chaos, burgeroorlog en islam-fundamentalistische terreur.

2. Groei stuit op grenzen

De economische groei stuit op de grenzen van wat duurzaam vol te houden is. De wereldbevolking kan niet onbeperkt groeien, de afzetmarkt is beperkt. In veel gebieden is schaarste aan water en voedsel. Klimaatverandering heeft in grote delen van de wereld al grote gevolgen. Gemeenschappen, vaak de armste van de wereld, worden bedreigd door stijgend water, verzilting of oprukkende woestijn.

3. Meer vluchtelingen

Het vluchtelingenvraagstuk zal tegen deze achtergrond alleen maar groter worden. Een generatie van kansloze jongeren waagt de oversteek over de Middellandse Zee. Via hun smartphones zijn zij thuis en onderweg permanent op de hoogte van de mogelijkheden in Europese landen. Europa staat op haar beurt voor een enorm vraagstuk. Wat kunnen we dragen? Die vraag wordt prangend omdat met de immigratie de wereldwanorde is geïmporteerd. Met nieuwe technologieën worden jongeren in onze samenlevingen vergiftigd door haatpredikers aan de andere kant van de wereld.

De uitdaging van de techniek

Technische vooruitgang heeft ons de afgelopen decennia ontzettend veel goeds gebracht, in alle domeinen van de samenleving. Maar nieuwe technische ontwikkelingen bedreigen op allerlei vlakken de menselijke waardigheid.

4. Oorlog met drones en digibytes

Geweld kan steeds vaker gebruikt worden achter een beeldscherm. Mensenlevens worden weggenomen met onbemande drones. Criminel en aan de andere kant van de wereld proberen uw bankrekening te plunderen met nepmailtjes of virussen. Hackers proberen bedrijven of zelfs economieën en samenlevingen te ontwrichten via de digitale infrastructuur.

5. Robots nemen werk over

Ondertussen bedreigt de techniek ook de werkgelegenheid zoals wij die kennen. Robots vervangen lager geschoolde mensen. Aan de lopende band in fabrieken staan allang geen arbeiders meer, maar machines. Zelfrijdende vrachtauto's, bussen, taxi's zijn niet langer science fiction.

6. Streven naar perfecte mensen

Er blijft debat over de grenzen van het menselijk leven. Nieuwe technieken kunnen mensenlevens redden (en rekken!) - al kosten ze vaak veel geld. Tegelijk: de lobby om het eigen levenseinde te kunnen bepalen klinkt onverminderd hard. En hoe gaan we om met het ongeboren leven? De mogelijkheden om beperkingen op te sporen voordat mensen geboren worden nemen toe. Gaan we toe naar een samenleving van zogenaamd perfecte personen?

Veiligheid boven vrijheid?

Vrijheid is een kernwaarde van de westerse samenlevingen. Wanneer we in conflict zijn met nieuwe wereldmogendheden veraf of terroristen dichtbij is dat wat onze rijen doet sluiten. Vrijheid, freedom, liberté. Maar zijn wij zelf wel in staat om onze vrijheid te beschermen?

7. Opkomst van de surveillancestaat

De wereldwanorde vormt een veiligheidsvraagstuk. Na iedere aanslag op onze vrijheid nemen we als vanzelfsprekend aan dat vrijheden moeten worden ingeperkt om aanslagen te voorkomen. Maar waar ligt de grens en verandert onze vrije democratie in een politiestaat?

8. Big data: Big Brother?

En wat blijft er over van onze privacy? Ons denken en doen krijgt een digitale weerslag in email, ›

Oud-Tweede Kamerlid aan het woord

Ernst Cramer

Wat doet u tegenwoordig?

Ik ben tegenwoordig werkzaam als Manager European Affairs bij de NS. Dat houdt in dat ik verantwoordelijk ben voor het gezicht naar Europa, in de gaten houdt met welke nieuwe wetgeving we vanuit Brussel te maken krijg, en contacten onderhoud met belanghebbenden.

Wat zou u de ChristenUnie willen meegeven?

Ik hoor veel van de ChristenUnie op een thema's als voedselverspilling, vluchtelingenbeleid, en internationale politiek. Maar de werkerreinen in de gemeente zijn velen malen breder. In de gemeentes is men nieuwsgierig naar wat men in Den Haag vindt van huisvesting, de WMO, krimpregio's. Volgens mij allemaal wel onderwerpen waar de ChristenUnie in de Kamer zich mee bezig houdt, maar waar ik ook in de nieuwsbrieven of op de website veel te weinig van terug zie.

2006-2010
VOOR CHRISTENUNIE

› social media, zorgdossiers en allerlei big data. Ook deze zijn kwetsbaar door aanvallen van hackers. En wat willen we onze inlichtingendiensten allemaal wel en niet laten weten? Zullen overheden altijd en overal wel verantwoord omgaan met de kennis die zij kunnen vergaren?

9. Afnemende tolerantie

En hoe vrij willen we eigenlijk wel zijn? De seculiere meerderheid, die Nederland voor het eerst in haar geschiedenis kent, heeft soms veel moeite om te tolereren dat minderheden de vrijheid anders gebruiken dan zij dat zou doen. Over onze onderwijsvrijheid, vastgelegd in artikel 23 van de Grondwet, wordt hardop gediscussieerd.

Samenhang onder druk

De verzorgingsstaat staat blijvend onder druk. Al langer is duidelijk dat bureaucratische oplossingen niet alle maatschappelijke problemen kunnen oplossen. De beperkte economische groei maakt dat we keer op keer moeilijke keuzes moeten maken.

10. (G)lokalisering

De macht van nationale overheden staat onder druk door globalisering, maar ook door de lokalisering. In de steeds grotere wereld zoeken mensen naar nabijheid. De stad en het lokale bestuur worden belangrijker. Alleen al vanwege het feit

dat de trek van platteland naar de stad door blijft gaan.

11. Netwerken

Mensen organiseren zich in een netwerksamenleving op een andere manier. Ze trekken samen op in deeleconomieën, zorgnetwerken, energiecoöperaties. Deze "kanteling" vraagt een nieuwe houding van de overheid. Is zij in staat deze nieuwe structuren actief te ondersteunen?

12. Een groeiende onderklasse

Maar niet alle mensen netwerken mee. Velen dreigen tussen de wal van de verzorgingsstaat en het schip van de participatiesamenleving te vallen. Hoe werken we aan een overheid die de samenleving niet in de weg zit, maar ook niet laat vallen?

Kernwaarde van de ChristenUnie

Langs vier lijnen hebben we grote uitdagingen met een vaak internationale dimensie beschreven die nu op ons afkomen. Wat kan de ChristenUnie eigenlijk betekenen, als een partij met momenteel vijf Tweede Kamerzetels in het kleine Nederland? Ook hier past weer bescheidenheid. Niemand heeft het alomvattende en definitieve antwoord op de grote vraagstukken van nu, ook de ChristenUnie niet.

Toch heeft de ChristenUnie zeker iets te bieden. In een

wereld die al te vaak geregeerd wordt door de waan van de dag kan de ChristenUnie het gesprek terugbrengen tot de kern. Waar willen we als samenleving uiteindelijk naar toe? Durven we het te hebben over wat ons ten diepste drijft, ook als we daarin verschillen? Wat zijn kernwaarden die we delen? Antwoorden op de grote uitdagingen van onze tijd kunnen alleen worden gevonden als we beginnen bij fundamentele vragen als deze. En als partij die haar kernwaarden in de Bijbel zoekt heeft ze in dat gesprek zelf veel te brengen.

A. Waardevol leven

Dit jaar formuleerde de ChristenUnie drie kernwaarden voor christelijke politiek. Die begint bij de erkenning dat al het leven door een liefdevolle God gemaakt is en daarmee intrinsiek waardevol. Mensen zijn altijd meer dan burger of buitenlander, werknemer of werkzoekende, etc. In alle uitdagingen van de komende jaren dienen we te zoeken hoe we de waarde en de waardigheid van mensen zoveel mogelijk kunnen beschermen.

Neem het asieldebat. Mensen wier leven op het spel staat dienen we te allen tijde te beschermen. Dat blijft het uitgangspunt. Wanneer immigratiestromen impact hebben op onze samenleving, is het ook belangrijk om rekening te houden met de veerkracht van alle Nederlanders. Dan kan het nodig blijken om een limiet te stellen. Wanneer onze samenleving overvraagd raakt, en ontwricht door vechtlustige ontevredenheid, dan wacht immigranten ook in Nederland geen waardig bestaan. Laten we barmhartig zijn voor vluchtelingen en ook de grenzen van de rechtsstaat beschermen.

B. Geloofsvrijheid

Mensen zijn geen robots, maar hebben vrijheid gekregen, zodat ze verantwoordelijkheid kunnen nemen. Het is mooi dat er vandaag de dag veel over de vrijheid gesproken wordt. Maar het is belangrijk dat we in ons doen en laten elkaar echt vrijheid geven, ook om fundamenteel anders te denken, te geloven en te handelen. Daarmee doen we mensen recht. En daar wordt onze samenleving sterk van.

Soms is dat spannend. De godsdienstvrijheid staat in ons land behoorlijk onder druk, omdat sommigen daden van

geweld verbinden aan een religieuze overtuiging. Dan is een reflex om 'westerse', seculiere waarden dwingend op te leggen aan scholen en organisaties. Maar het antwoord op onderdrukking wordt dan onderdrukking. We dienen de moed op te brengen om geloofsvrijheid met woord en daad te beschermen, te tolereren wat we eigenlijk niet te verdragen vinden, en ruimte bieden aan overtuigingen van atheïsten, christenen, moslims of wie ook - uiteraard zonder dat dit tot ontwrichting van de samenleving leidt.

C. Dienstbare samenleving

Mensen vormen samen een samenleving. Mensen komen tot hun recht als er ruimte is en men gestimuleerd wordt tot een dienstbare opstelling. In een samenleving die door globalisering, informatisering, technologisering anoniem dreigt te worden is dat een grote uitdaging. Laat dienstbaarheid ook voorop staan in het debat over de participatiesamenleving. Kil klinkt wie staat op eigen rechten, maar zich aan burgerplichten onttrekt. En even kil klinkt wie anderen recht op steun niet gunt zonder tegenprestaties te eisen, maar de vraag vergeet welke plichten mensen kunnen dragen. Beter is de vraag: hoe helpen we mensen om zich weer te kunnen verbinden met de samenleving? Hoe helpen we langdurige werklozen om van waarde te zijn?

Slot

De wereld is kleiner geworden, alles lijkt dichtbij. Tegelijk wordt het lokale weer steeds belangrijker - denk aan energievoorziening, zorg, etc. We hebben niet zomaar antwoorden paraat, maar we weten wel waar we in Zijn voetspoor moeten beginnen: bij de waarde van het leven, de vrijheid in Christus en de liefde tot de naaste. «

Gratis downloads

Het Wetenschappelijk Instituut van de ChristenUnie heeft een onderzoeksprogramma met de titel 'christelijk-sociaal 2030'. Het zoekt daarin naar antwoorden voor de uitdagingen van de toekomst. Rapporten over o.a. economie, zorg en onderwijs zijn via wi.christenunie.nl te bestellen of gratis te downloaden.

Verder lezen over specifieke onderwerpen?

Er zijn recente themanummers van DenkWijzer over bijvoorbeeld 'Wereldwanorde' en 'Big data: Big brother?'. Het gehele archief is te vinden op: www.wi.christenunie.nl/denkwijzer

Kleinschalige woon- en werkvoorziening voor jonge vrouwen, die vastgelopen zijn in hun leven

- Een thuis waar je onder professionele begeleiding aan de slag gaat met:
- een positief zelfbeeld
  - accepteren wie je bent
  - verborgen talenten
  - toewerken naar een zelfstandig leven

Stichting Hadassa Hoeve
 0524 - 56 09 65
 info@hadassahoeve.nl
 hadassahoeve.nl

BELEEF DE MOOISTE WINTERSPORT IN VERTROUWDE SFEER

OVERDAG GENIETEN IN DE SNEEUW EN 'S AVONDS MET ELKAAR DE DAG AFSLUITEN

<p>ALLE LEEFTIJDEN</p> <p>ZELL AM SEE 9-DAAGSE TREINREIS V.A. 799,-</p>	<p>YOUNG REIZEN</p> <p>KIRCHBERG 8-DAAGSE AUTOREIS V.A. 615,-</p>	<p>SINGLE REIZEN</p> <p>ITALIAANSE DOLOMIETEN 9-DAAGSE TREINREIS V.A. 725,-</p>	<p>VAKANTIEPARKEN</p> <p>BEIERSE WOOD WINTER MET HET GEZIN V.A. 420,- P.WK</p>
--	--	--	---

LAAT U INSPIREREN DOOR ONZE WINTERREIZEN OP BETER-UIT.NL

Beter-uit BETER-UIT. VAKANTIES MET OVERTUIGING
 088-3100 500 | WWW.BETER-UIT.NL

Terugblik: 32e partijcongres

21 NOVEMBER, NIJKERK

BEKIJK EEN TERUGBLIK OP HET CONGRES OP WWW.CHRISTENUNIE.NL/CONGRES

Oud-Tweede Kamerlid aan het woord

2007-2012 VOOR CHRISTENUNIE

Esmé Wiegman-van Meppelen Scheppink

Wat doet u tegenwoordig?
 Ik ben directeur van de NPV-Zorg voor het leven. Een christelijke patiëntenorganisatie. We hebben aandacht voor het medisch-ethische beleid, maar bieden ook persoonlijk advies en toerusting als mensen tegen vragen aanlopen. Denk aan vragen rondom een 20 wekenecho of vragen rondom het levenseinde. Daarnaast is de NPV een actieve vrijwilligersorganisatie die vrijwillige thuishulp biedt op tal van plekken in het land.

Wat zou u de ChristenUnie willen meegeven?
 Laat de ChristenUnie zich blijven richten op de zorg voor het menselijk leven. Samen met de SGP neemt de ChristenUnie een unieke positie in als het gaat om bescherming van het (ongeboren) leven. Dat blijft nodig!

MAAKT AL 11-610 DAGEN MET VERSCHIL

De Regenboog Groep

Dominee Wouters, onze oprichter, doet een appèl op u...

“Help hen die niemand helpt.”

Word donateur IBAN: NL21 INGB 0000 0080 81
www.deregenboog.org/barmhartig
 De Regenboog Groep Amsterdam @Regenboog020

CBF VOOR GOEDE DOELEN

Speciale actie!

Maak iemand lid en geef één van deze boeken cadeau!

Ga naar www.christenunie.nl/lidworden voor meer informatie.

ChristenUnie
Geef geloof een stem

Steun het WI

Voor verdieping en vernieuwing van het christelijk-sociaal denken.

wi.christenunie.nl/steun

Colofon

Redactie
 Jop Douma (hoofdredacteur CU magazine), Eppo Bruins (hoofdredacteur DenkWijzer) Floris Spronk (eindredacteur), Geert Jan Spijker (eindredacteur), Menno van Hulst, Tjitske Kuiper – De Haan

Denkwijzer
 Denkwijzer is het studieblad van het wetenschappelijk instituut (de mr. G. Groen van Prinsterer stichting) en de BestuurdersVereniging van de ChristenUnie.

Met medewerking van
 Greet Schuurman, Arjan Westerveld, Johannes de Vries, Jonathan van der Geer, Martina Faber, Erik-Jan Hakvoort

Concept, ontwerp en beeldbewerking
 Redmatters

Contact
 Postbus 439, 3800 AK Amersfoort
 Tel. 033 422 6969, info@christenunie.nl
 IBAN: NL55 RABO 0372 9300 18
www.christenunie.nl/contact

CBB
 ChristenUnie magazine verschijnt in braille en audio bij het CBB
 Tel. 0341 565 499

Druk
 Kon. BDU Grafisch bedrijf

Advertenties
 Theo Wijbenga (Media Advys)
 Tel. 0511-789319
adverteren@christenunie.nl

Lidmaatschap
 Het lidmaatschap valt samen met het kalenderjaar. Opzeggen kan alleen schriftelijk voor 30 november bij de ledenadministratie:
ledenadministratie@christenunie.nl
 Alle mutaties worden door de ledenadministratie per e-mail of per post aan u bevestigd.

NAW-gegevens
 De ChristenUnie registreert NAW-gegevens van alle leden. Zorgvuldig geselecteerd derden mogen onze leden af en toe gerichte aanbiedingen doen. Vragen of bezwaar? Bel onze ledenadministratie.

Jaarbetaling

Wanneer?	Rond 27 januari
Hoofdlid:	€ 51,-
Reductielid:	€ 22,-
Gezinslid:	€ 25,-
Combilid:	€ 34,50

Kwartaalbetaling

Wanneer?	Rond 27 jan/apr/jul/okt
Hoofdlid:	4 x € 12,75
Reductielid:	4 x € 5,50
Gezinslid:	4 x € 6,25
Combilid:	2 x € 8,62 en 2 x € 8,63

U herkent een incasso van de ChristenUnie op uw bankafschrift aan het volgende incassanten-ID: NL06ZZZ320805510000.
 Het machtigingskenmerk begint met de letters 'CU', gevolgd door enkele cijfers, en eindigt met uw lidnummer.

ChristenUnie wenst u een waardevol 2016 toe

*'Ik ben gekomen om
hun het leven te geven in
al zijn volheid'*

Jezus Christus